

Afschrift

Vanwege des Konings

De Hooge Raad van Adel,
gebruik makende van de macht van denselven
verleend, by besluit van den 20^{en} February
1816, bevestigd by deze de Gemeente
Schijndel in Provincie Noord-Brabant,
ingevolge het, door haar gedaan verzoek, in het
beid van het aangegeve wapen:

Zijnde een blaauw
met het beeld
van Gouw.

Schild, geladen
van S. Servas

gedaan te 's Gravenhage den 28^{en} September
1819.

(Oms geteckend) H. J. Trouwbaert van Schoudebeek
(onder Aant) Ten Ouderrantie van den Hoogen Raad
(Oms geteckend) J. J. van der Werf.

Wen gelijkluidend. Afschrift

De Burgemeester van Schijndel.
J. van Doorn

GEMEENTE SCHIJNDEL

Telefoonnummer K 4104-235
Postrekeningnummer 69830

Zijne Excellentie de Heer
Minister van Binnenlandse Zaken
te 's-Gravenhage.

Uw kenmerk
Nr. 51067
Afd. B. B. Bur. B. Z.
Onderwerp
Herziening
gemeentewapen.

Uw brief van
1 Mei j.l.

Ons kenmerk 66000
Schijndel,
Datum 14 Juli 1948.

Naar aanleiding van Uw hierboven aangehaald schrijven hebben wij de eer Uwe Excellentie als volgt te berichten.

Wij hebben een afschrift van Uw brief met bijlage gezonden aan de rijksarchivaris in Noord-Brabant te 's-Hertogenbosch.

Met deze rijksarchivaris betreuren wij het dat van twee schildjes op het U toegezonden ontwerp-wapen belangrijke bijzonderheden niet bekend zijn. Naar onze mening merkt deze archivaris terecht op dat dit geen aanleiding mag zijn om bedoelde twee schildjes uitsluitend daarom niet in aanmerking te doen komen voor opname in het wapen der gemeente.

De vroegere magistraat van deze gemeente moet toch wel bijzondere redenen hebben gehad om, als herkenningsteken van Schijndel, naast de beeltenis van St. Servaas, een boom te gebruiken, getuige de plaatsing daarvan in het oudst bekende dorpszegel der gemeente. Hetzelfde mag o.i. worden gezegd van het andere onbekende schildje (dat met de dwarsbalken) in het voorgestelde nieuwe wapen, ook al is dit in latere tijd aangebracht.

Welke omstandigheden indertijd aanleiding hebben gegeven om het wapen der hertogen van Brabant te vervangen door dat

Bijlagen:

van de familie

van de familie van Bergen, hebben wij niet kunnen achterhalen. Wij veronderstellen dat daartoe destijds zeer zeker aanleiding zal zijn geweest. Wij zouden het verheugend vinden indien dit in de toekomst aan het licht zou komen.

Wij zijn het ten volle eens met het oordeel van de Hoge Raa van Adel dat de uiteenzetting, van de toenmalige burgemeester van Schijndel in diens brief van 12 November 1815 nr. 124, aan de destijds fungerende gouverneur der provincie Noord-Brabant, geenszins aanspraak kan maken op een ernstig onderzoek naar de motieven voor het te verlenen wapendiploma. Dit blijkt immers overtuigend uit de resultaten van het ingestelde onderzoek door de rijksarchivaris.

De Hoge Raad van Adel maakt bezwaar tegen opname van de drie wapentjes in het schild en de voorgestelde kleuraanduiding, omdat daardoor de heraldische regel, welke verbiedt kleur op kleur te plaatsen, geschonden wordt. De rijksarchivaris moet bekennen dat dit bezwaar ~~inderdaad~~ juist is; deze autoriteit voegt er echter aan toe dat het hier slechts om bijstukken gaat en deze fout niet zeldzaam is in de heraldiek, ja hij kent zelfs befaamde uitzonderingen op deze regel.

Hoewel wij geen bewondering hebben voor het advies van burgemeester Jan van Beverwijk, in 1815 uitgebracht aan de gouverneur van Noord-Brabant, heeft dit ons in zoverre geïnspireerd dat wij, ter wille van de juiste groepering van de wapenfiguren op het schild, nog een nieuwe figuur zouden willen toevoegen, n.l. een bloeiende hoprank. Zoals bekend moge zijn, zegt de bekende historieschrijver Jac. van Oudenhoven, in de eerste helft der 17e eeuw, dat Schijndel van ouds wijd en zijd bekend stond om zijn bloeiende hopteelt.

Zijn de bezwaren, verbonden aan het U reeds toegezonden ontwerp-wapen, onoverkomelijk, dan zou men het schild kunnen kwartileren met in de kwartieren: de boom, de drie St. Andries-kruisjes, de drie dwarsbalken en een bloeiende hoprank, met een hartschild waarin de beeltenis van Bisschop St. Servaas.

Resumerende hebben wij de eer Uwe Excellentie mede te delen,

dat het zeer

dat het zeer zeker onze bedoeling is om het wapen der gemeente thans reeds te herzien, in dier voege als dit door de rijksarchivaris is voorgesteld en eventueel in neutrale kleuren, door de Hoge Raad van Adel te bepalen.

Zou dit niet in overeenstemming zijn met de eisen der heraldiek, dan zouden wij de voorkeur geven aan het zoëven gekwartileerde wapen met middenschild, wederom desnoods in neutrale kleuren. Mochten de werkelijke kleuren in de toekomst nooit bekend worden, dan zou het wapendiploma daarmee alsnog in overeenstemming gebracht kunnen worden.

Wordt thans niet verder op de door ons college voorgenomen herziening van het gemeentewapen ingegaan, dan vrezen wij dat van uitstel afstel zal komen, omdat het gehele archief dezer gemeente, met inbegrip van zijn rijke verzameling dorpszegels, tijdens het afbranden van het gemeentehuis -als gevolg van oorlogshandelingen- is verloren gegaan. Om deze reden zou het naar onze mening een groot toeval zijn, als er in de toekomst nog iemand op het idee zou komen om herziening van het gemeentewapen te vragen.

Om redenen van financiële aard hebben wij geen ontwerp voor een eventueel gekwartileerd schild met hartschild doen vervaardigen en bijgevoegd.

Eventueel zien wij gaarne van de Hoge Raad van Adel een schets tegemoet, voor de herziening van het wapen der gemeente. Hierbij ware dan grondig rekening te houden met onze hierboven geuite wensen.

Wij zien met zeer veel belangstelling Uwe nadere berichten tegemoet en wij vertrouwen dat ons standpunt omtrent de wijziging van het wapen dezer gemeente zal worden gebillijkt.

Ten Uwe behoeve zenden wij U dit schrijven in tweevoud.

Burgemeester en Wethouders van Schijndel,

De Burgemeester,

De Secretaris,

Boek. 29/1 '57. no 33/6

GEMEENTE SCHIJNDEL

Telefoonnummer K 4104-235
Postrekening 69830

Aan de Heer Secretaris van de
Hoge Raad van Adel,
te
's-Gravenhage.

Uw kenmerk

Uw brief van

Ons kenmerk *16332*

Schijndel,

Onderwerp **Wijziging gemeentewapen**

Datum **25 januari 1957.**

Ingesloten hebben wij de eer U, ter fine van advies te doen toekomen, ons ontwerp-voorstel aan de gemeenteraad met bijbehorende stukken, betrekking hebbende op de wijziging van het gemeentewapen.

Deze stukken hebben wij reeds ter beoordeling gezonden aan de rijksarchivaris in Noord-Brabant. Een afschrift van het ~~van~~ die archivaris daarop ontvangen antwoord moge U tevens hierbij aantreffen.

Op blad 4 van ons ontwerp-voorstel vermelden wij, dat Johanna van der Leck (blijkens Taxandria III, blz.61), stierf in 1454. De algemene rijksarchivaris te Brussel veronderstelt echter, dat zij is overleden in 1470 of 1471; zulks in verband met het verhef van de heerlijkheid van Asten op 12 maart 1471 (zie diens brief d.d. 9 november 1950, gemerkt bijlage VI). De oud-rijksarchivaris Mr. Smit stelt het verhef van Asten op 12 maart 1472. (zie Brabantse Leeuw van het jaar 1956, blz.28); (mogelijk heeft deze archivaris de z.g. nieuwe stijl gebezigd). Bovendien vermeldt Taxandria IX, op blz.5/6, dat Johanna van der Leck op 17 oktober 1457 hare huiskapel tot een vast beneficie oprichtte.

Wij mogen aannemen, dat beide rijksarchivarissen hun gegevens uit officiële bronnen hebben geput. Daarom menen wij, dat Johanna van der Leck zal zijn gestorven tussen 1470 en 1472, zodat de familie van der Leck vanaf 1398 tot 1470 of 72 jaren de heerlijkheid van Schijndel heeft bezeten. Zulks merken wij nog op, in verband met de uiteenzetting op blz.8, 5e en 6e alinea van ons ontwerp-voorstel aan de gemeenteraad.

In verband met de bemerkingen van de rijksarchivaris te 's-Hertogenbosch menen wij het volgende te mogen aanvoeren.

Bij nader inzien zijn wij het geheel eens met die archivaris om niet te spreken van een eikestammetje, maar van een oudere, een 15 tot 20-jarige eikeboom. Ons is intussen gebleken, dat voor wat de inlandse eik betreft, de beste looi-stof verkregen werd van de bast van 15- tot 20-jarige eiken.

Bijlagen: 20

Dict. VB
Coll. --
Typ. DB
Coll. *Q.*

Omtrent de opmerking van de rijksarchivaris, dat er thans 10 gemeenten in Noord-Brabant zouden zijn, welke (o.a.) een boom in hun wapen voeren, delen wij U mede, dat wij slechts zeven gemeenten kennen, welke (o.a.) een boom in hun wapen voeren. Deze gemeenten zijn:

Oss - Oudenbosch - Princenhage - Esch - Heeze - Luyksgestel en Zeeland.

Van deze zeven gemeenten zijn er twee (n.l. Oudenbosch en Princenhage) welke niet in de voormalige Meierij van 's-Hertogenbosch zijn gelegen en waarvan de boom in het wapen wel niet betrekking zal hebben op genoemde Meierij. Wel bevreem het geenszins dat deze twee gemeenten een boom in hun wapen voeren; zij hebben een z.g. sprekend wapen.

In verband met hetgeen pastoor "Schutjes" in zijn geschiedenis van het Bisdom 's-Hertogenbosch ten aanzien van de plaatsnaam Heeze (deel IV, blz.97) vermeldt, behoeft het evenmin verwondering te wekken, dat die gemeente een boom in haar wapen voert. Schutjes zegt: "Heze, dat om de thans nog bestaande bosschen zijn naam ontleenen kan aan het oude Heze een kreupelbosch of grond met struiken en rijs/hout bedekt".

Omtrent Luyksgestel schrijft diezelfde pastoor "Luiksgestel of Luijksgestel, weleer Gestel bij Eijck (Bergeik) genoemd".

Ook ten aanzien van die gemeente zou het verklaarbaar zijn, dat die een boom in haar schependomszegel (en later wapen) zou plaatsen.

Van de zeven door ons genoemde gemeenten blijven er slechts drie (Oss - Esch en Zeeland) over, waaromtrent door ons geen verklaring omtrent een boom in het wapen kan worden gegeven.

Daarom zouden wij zeer zeker niet voorop willen stellen, dat de boom in het Schijndelse schependomszegel zou herinneren aan de boom als symbool van de aloude voormalige Meierij van 's-Hertogenbosch. Wij beschouwen de boom meer als een eigenwaarde van Schijndel en zouden daarom ook eigen kleuren voor de betreffende kwartieren willen hebben; in ieder geval zolang er geen verder houvast is, niet de kleuren van het stedelijk wapen van 's-Hertogenbosch. Meer zekerheid omtrent een en ander zal nimmer te verkrijgen zijn.

Niets heeft de archivaris aangemerkt omtrent het oordeel van de - ook op het gebied van de etymologie - genoemde deskundigen, n.l. Prof.Dr.L.C.Michels te Nijmegen, die te Schijndel werd geboren en Dr.A.Wijnen te Roosendaal.

Wij willen ook hier nog eens herhalen, dat in de gemeente gehuchten en buurtschappen zijn gelegen, welke op de houterijdom van Schijndel in oude tijden wijzen, n.l. Wijbosch, Eerderwoud, Houterd enz.

Voorts is het ons bekend, dat men in de omgeving van Deventer de boomschors nog "schin" noemt.

De rijksarchivaris meent ook bezwaar te moeten maken tegen het verdwijnen van het schildje met de drie kruisjes. In tegenstelling met de rijksarchivaris is ons wel bekend met welk wapen de familie van Bergen zegelde. Van de algemeene rijksarchivaris te 's-Gravenhage mochten wij een fotocopie ontvangen van het zegel van Cornelis van Bergen, heer van Zevenbergen en Grevenbroek, uit het jaar 1540, en die vanaf 1523 tot 1551 ook heer van Schijndel was. Dit zegel is voor wat de stukken betreft, hetzelfde als dat van de gemeenten Fijnaart en Wouw.

Wij zullen ons ontwerp-voorstel aan de gemeenteraad gaarne in overeenstemming brengen met de slotopmerking van de rijksarchivaris.

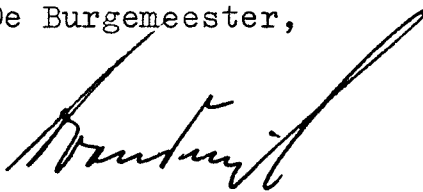
De ontwerp-wapentekening, welke wij hierbij voegen, is slechts als een voorlopige tekening aan te merken. Uit bezuinigingsoverwegingen menen wij aldus te moeten handelen.

Wij hebben het voornemen om bij het definitief voorstel aan de raad een door een wapentekenaar (wij denken hierbij aan de heer J.J.van Mancius te Heemstede) geschilderde tekening te voegen.

Met belangstelling zien wij Uw oordeel tegemoet.

De bijlagen van dit schrijven zien wij daarbij tevens gaarne retour.

Burgemeester en wethouders van Schijndel,
De Burgemeester,

De Secretaris,

Each 5/4 '57. no 33/6

GEMEENTE SCHIJNDEL

Telefoonnummer K 4104-235
Postrekening 69830

Aan de Heer Secretaris van de
Hoge Raad van Adel
te 's-Gravenhage.
Zeestraat 71 b

Uw kenmerk
Nr. 33/6

Uw brief van
20 maart '57

Ons kenmerk *16014*
Schijndel,

Datum 3 april 1957.

Overwerp Wijziging gemeentewapen.

Onder verwijzing naar uw aangehaald schrijven en uw vervolgbrief van 26 maart 1957, hebben wij de eer u het volgende te berichten.

Om dezelfde redenen als door u, in uw brief van 20 maart j.l. aangevoerd, is het ook ons streven om het wapen niet te gecompliceerd te maken.

Het is daarom ook ondoenlijk, om het wapen van de familie van Bergen in het gemeentewapen op te nemen. Naar onze mening bestond het wapen van deze familie, welke o.a. zowel heren van Zevenbergen als van Schijndel zijn geweest, niet uit drie St.Andrieskruisjes. Hoe het wapen wel was, toont bijgaande foto van het zegel van Cornelis van Bergen die vanaf 1523 tot 1559, de heerlijkheid van Schijndel heeft bezeten. Een afbeelding in kleuren, voorstellende het wapen van zijn vader Cornelis van Bergen Sr., die ook heer van Schijndel was, geeft het jaarboek van het Centraal Bureau voor Genealogie, deel III, (naast blz.152). Die wapenafbeelding is hetzelfde als die van zijn evenbedoelde zoon Cornelis van Bergen Jr. Daar blijkt tevens, dat het wapen van de vrouw van Cornelis Sr. (Maria van Strijen) bestond uit drie St.Andrieskruisjes.

Eveneens terwille van de duidelijkheid, zouden wij geen verandering willen brengen in de wapenstukken, zoals die voorkomen op het ontwerp tot wijziging van het gemeentewapen. Deze zijn thans een-

Bijlagen: 1
Dict. VB
Coll.
Typ. B
Coll.

voudig van opzet en lenen zich gemakkelijk om in verkleinde vorm te worden weergegeven.

Wij kunnen ons verenigen met uw voorstel om een 15-20-jarige eikeboom in groen op een veld van zilver als kwartieren I en IV in het wapen te plaatsen. Zoals de rijksarchivaris opmerkt, zijn deze kleuren meer aangepast aan het Brabantse gebruik.

Uit een onderhoud, hetwelk wij enkele jaren geleden met uw voorganger mochten hebben, was ons reeds gebleken, dat het eventuele nieuwe wapen met een kroon zou worden gedekt. Het verheugt ons, dat zulks ook thans het geval zal zijn.

Wij zijn het niet eens met uw zienswijze om het hartschild waarop St.Servatius staat, uit het wapen te verwijderen. Het gevoelen van de gemeenteraad in deze kennende, staat het voor ons vast, dat dit kollege de beschermheilige nimmer uit het wapen zal verwijderen.

Om de volgende redenen wil het ons voorkomen, dat de heraldiek zich niet verzet tegen de aanwezigheid van de beschermheiligen in de gemeentewapens.

1. Raadpleegt men de derde uitgave van het handboek der Wapenkunde van J.B.Rietstap (blz.64 e.v.), dan valt het niet te ontkennen, dat in de dertiende, veertiende en vijftiende eeuw, veelvuldig de heilige, welke bij de stads- of dorpsgemeenschap in bijzondere verering stond, in het zegel en later in het wapen moet hebben gestaan. Leest men b.v. de wederwaardigheden van het wapen der stad Leiden, dan is het merkwaardig, dat ten tijde van de opkomst der Hervorming, de patroonheilige St.Pieter, plotseling uit dat Stadswapen verdween, ondanks het feit, dat die daar eeuwenlang in had gestaan.

Wij geloven niet, dat, in het algemeen genomen, bedoeld handboek zich verzet tegen de aanwezigheid van een heiligenafbeelding in een gemeentewapen.

2. Bij diploma van 28 september 1819 werd het wapen dezer gemeente vastgesteld, zijnde een blauw veld, beladen met de beeltenis van St.Servatius van goud. Deze beschermheilige staat reeds bijna anderhalve eeuw in het gemeentewapen.
3. De rijksarchivaris te 's-Hertogenbosch heeft geen bezwaar kenbaar gemaakt tegen handhaving van St.Servaas in het nieuwe gemeentewapen.
4. Gelet op de omstandigheid, dat de provincie Drente de beeltenis van de H.Maagd Maria in haar wapen voert, menen wij, dat de afbeelding van St.Servaas evengoed in het Schijndelse wapen mag voorkomen.

5. Ook is ons bekend, dat de gemeente Valkenswaard oorspronkelijk St.Nicolaas in haar wapen voerde. Tijdens de Duitse bezettingstijd werd die vervangen door een Valk. Na de bevrijding keurde H.M. de Koningin goed, dat St.Nicolaas daar wederom in werd geplaatst. Neemt men aan, dat het niet in strijd is met de heraldische gebruiken, om de beschermheilige in het gemeentewapen te plaatsen, dan menen wij, dat de Hoge Raad van Adel de gemeentelijke autonomie niet in de weg zal staan, door H.M. de Koningin voor te stellen om goedkeuring te onthouden, zolang de beeltenis van St.Servatius in het voorgestelde nieuwe wapen voorkomt.

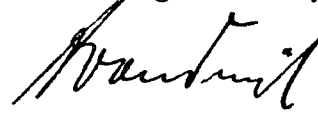
Eventueel willen wij door middel van plaatsing van een vraag in een bekend landelijk tijdschrift op het gebied der heraldiek, de zienswijze vragen van de redactie en lezers van dat blad.

Zodra wij meer overeenstemming met u hebben, zullen wij ons met de door u bedoelde heer van der Drift in verbinding stellen voor het vervaardigen van het ontwerp-wapen.

Met belangstelling zien wij uw nader bericht tegemoet.

Burgemeester en wethouders van Schijndel,

De burgemeester,

De secretaris,

9 no. 91 a

(Bij antwoord te vermelden)

Bericht op schrijven van:

26 april 1957

In antwoord op bovengenoemd schrijven deel ik U als mijn mening mede, dat ook ik het zeer betreuren zou, als de beeltenis van St. Servatius uit het wapen van Uw gemeente zou verdwijnen, waarin deze reeds sedert bijna anderhalve eeuw voorkomt, terwijl deze daarvoor minstens van 1382^{af} in het zegel voorkomt en daarmee reeds zes eeuwen lang het specifieke teken van Schijndel is geweest.

De oplossing van het hartschild kan ik echter niet zo gelukkig vinden, al is dit een ereplaats, omdat de figuur van de heilige dan weinig in het oog zal vallen, terwijl in alle schependomszegels van vóór het eind van de 18e eeuw, waarin een heilige is opgenomen, deze een dominerende positie inneemt en twee- of driemaal zo groot is als de begeleidende wapenschildjes, in de vroegste tijd zelfs vele malen zo groot.

Ik heb hiervoor een onderzoek ingesteld in de verzameling afbeeldingen van schependomszegels, door mijn ambtsvoorganger Mr. J.P.W.A. Smit ~~ingezet~~ aangelegd, waarbij ik moet opmerken, dat deze niet volledig kan zijn, noch naar plaats, noch naar tijd, omdat Mr. Smit zich moest beperken tot het hiervoor hem bereikbare materiaal. Ik heb voor de in de Meierij en de oostelijk daarvan gelegen heerlijkheden 43 schependomszegels en één zegel van heemraden met een heilige als voornaamste teken aangetroffen; hiervan waren 16 van vóór 1500, (wanneer de vervaltijd begint), gegrond op gedateerde oorkonden of op de zuiver gotische stijl van het stempel. Vijf van deze, namelijk Heesch, Mill, Schijndel, Waalre (en Wærd - Valkenwaard) en Vierlingsbeek zaten aan oorkonden van vóór 1400; Heesch heeft geen wapenschildje, doch plaatst St. Petrus tussen twee bomen, Mill, Schijndel en Waalre plaatsen naast de heiligenfiguur één of meer zeer kleine schildjes. Alleen Vierlingsbeek heeft in 1392 reeds de oplossing gezocht van het plaatsen van een wapenschild in het zegel, gedeeld, met rechts de patroonheilige St. Laurentius en links het wapen van de heer, n.l. van Cuyk; dit voorbeeld heeft echter geen navolging gevonden.

Waalre laat bij een nieuw stempel, reeds in 1425 in gebruik, St. Willibrord als schildhouder optreden. Evenzo vindt men dat in 1465 in St.-Michielsgestel en op twee gotische zegelstempels uit de 15de, deels misschien nog wel uit de 14de eeuw van Bergeijk en Deurne.

Een andere voorstelling heeft het zegel van de heemraden van het land van Megen, eveneens in gotische stijl, waarbij St. Petrus ter halver lijve boven een wapenschild uitkomt, en het schependomszegel van Gassel, waarbij St. Johannes de Doper aan zijn voeten een wapenschild heeft met een ~~de~~ overige zegels van vóór 1500 staat de heiligenfi-

AAN
de Heren Burgemeester en Wethouders

van de gemeente

Schijndel

GEMEENTE SCHIJNDEL	
24 MEI 1957	
12234	
Nr	
A.d.	

guur hetzij alleen, hetzij vergezeld van één of meer wapenschilden in verhouding 3:1 of 2:1.

Waar volgens mij een wapen in de tegenwoordige tijd voornamelijk als traditioneel element waarde heeft, zou ik het ook in de voorstelling zo nauw mogelijk bij het vroeger in gebruik zijnde zegel willen doen aansluiten en daarom de heiligenfiguur groter dan het wapenschild willen zien, wat alleen kan gebeuren door deze als schildhouder op te nemen. Dit is niet in strijd met de middeleeuwse ontwikkeling en wordt ook door de secretaris van de Hoge Raad van Adel geopperd.

Uit dezelfde overweging voel ik nog steeds weinig voor het opnemen van het wapen der Pelanens in Uw gemeentewapen, omdat hun heerschappij al heeft die langer geduurd dan die van de andere geslachten, nimmer is het zegel is opgenomen, en hetzelfde geldt voor het wapen van de graven van Oost-Friesland. Daarentegen moet tot 1944 in het bovenlicht van de hoofddeur van het gemeentehuis St. Servatius, begeleid van de drie bekende wapenschilden, te zien zijn geweest, waarmede toch wel het langdurig gebruik van deze tekenen door de gemeente wordt bevestigd; deze zijn daardoor tot een soort eigendom van de gemeente geworden, dat men m.i. niet zonder noodzaak dient te verwerpen, al is natuurlijk verbetering van de fouten van de stempelsnijders gewenst.

Het heeft mij bevreemd in Uw brief aan de secretaris van de Hoge Raad van Adel d.d. 25 januari 1957 een commentaar op mijn vorig schrijven te lezen, zonder dat U mij eerst van Uw tegenwerpingen in kennis had gesteld. Ik had U dan kunnen verduidelijken, dat ik, wat betreft het ~~teken~~ van de boom als wapenfiguur, hetvoog had gehad op de wapens van de gemeenten, zoals die in het 19e-eeuwse werk van d'Ablaing van Giessenburg voorkomen, en dat onder wapenfiguren ook de schildhouders waren gevat. Zo kwam ik tot de volgende 10 gemeenten in de Meierij: Bergeyk, Esch, Heeze, 's-Hertogenbosch, Leende, Oerle, Oss, Waalre, Waalwijk en Zesgehuchten, waarvan enkele intussen opgeheven zijn. Zeeland en Luiksgestel hebben nooit deel uitgemaakt van de voormalige Meierij.

Dat Luiksgestel een wapenfiguur zou overgenomen hebben van een naburige plaats, waarmede het niet door rechtsbanden verbonden was, komt mij niet waarschijnlijk voor. Men vindt dit ook niet bij (Moer-) Gestel bij Tilburg, (St.-Michiels) Gestel bij 's-Hertogenbosch of Gestel bij Eindhoven. In ieder geval zie ik persoonlijk in de boom eerder een voor de Meierij specifiek teken, doch het is Uw goed rechter een sprekend wapen in te zien; ik heb U daarom alleen voor de ene onwetenschappelijke naamsverklaring willen waarschuwen, die Uw betoog zou verzwakken, terwijl ik de beide wetenschappelijke in hun waarde heb gelaten. Ik kan er nog bijvoegen, dat mijn ambtsvoorganger Mr. Smit in de boom het teken van de rechtsmacht der schepenen ziet, die immers onder de gerechtsboom vergaderden.

Ten slotte hebben de bewoordingen in de tweede zin van de alinea over het zegel van de familie van Bergen mij zeer onaangenaam getroffen, waar ik reeds veel tijd aan het onderzoek had besteed, lag een nader onderzoek naar de zegels van de heren van Zevenbergen niet op mijn weg, nu vaststond, wat de betekenis van het schildje met de St.-Andrieskruisen moest zijn, n.l. het kenteken van de heerschappij van de tak van Zevenbergen uit het huis Bergen.

DE RIJKSARCHIVARIS - OORD-BRABANT

L. A.

P. J. M. Smit

M. 5 17

Ik moge verwijzen naar mijn persoonlijk advies, vervat in mijn brieven d.d. 20 en 26 maart 1957, No. 33/6, aan Burgemeester en Wet houders van Schijndel.

Genoemd College heeft zijn oorspronkelijke wensen inzake wapenwijziging echter gehandhaafd.

8 oktober 1957.

DE SECRETARIS,

Kranke

Om deze aangelegenheid is langzamenhande te veel geschreeven. Het zal te veel kort te zijn.

Als wapenfiguren komen m.i. in aanmerking:

- 1 St. Servatius, omdat het wapen nu alomant - bijna 140 jaar geleden - op al dan niet juiste gronden - aan Schijndel is toegekend.
- 2 de likeboom, daar deze reeds op het oudste 14de eeuwse zegel voorkomt en in tegenstelling tot de overige wapenstukjes op het zegel tot in de 19de eeuw is gehandhaafd.

Het lijkt mij wel wat te gaan om ook het Polak van de Leek wapen op te nemen. Dit te nemen door Schijndel geveerd en de van de Leek's hebben 500 jaar geleden slechts 56 à 73 jaren deze heerlijkheid bezeten, en dan nog maar in pacht.

Dochter moge ik in overweging geven:

- Geveerd: I St. Servatius II de likeboom
- dan wel Geveerdendeeld: 1 en 4 St. Servatius
- 2 en 3 de likeboom.

Hiermede zou tevens de mogelijkheid zijn om te loof dat op kleine wapen afbeeldingen de St. Servas als beschild bij wel onzichtbaar wordt.

Harderberg, 22 Oktober 1957

Wautala

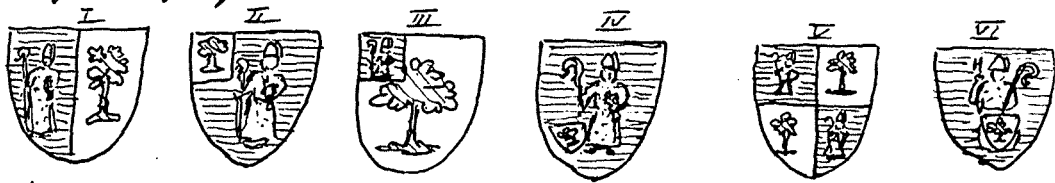
Het voorstel van Janssen van Walderburg lijkt mij de oplossing. De twee blijvende elementen van Schijndel's wapen zijn er in verwerkt en het veranderende verwijderd.

23 Oct. 1957

Harderberg

Harderberg

Met de gedachte van Jorik van Valkenburg kan ik mij des wel verenigen. De heraldische vormgeving kan op verschillende wijzen geschieden. Ik geef daarvan enige mogelijkheden aan.

M.i. is het gereïndeerde ontwerp niet aantrekkelijk, omdat de figuren te klein worden en er geen reden is voor een vierdeling. Hetzelfde bezwaar heb ik tegen het plaatsen van Sint Servaas in een vinkwartier. De gedachte vind ik weliswaar aantrekkelijk. De boom, het eigentlijke wapen wordt dan vergezeld van de beschermheilige vs. de plaatsdoende wordt het een kleurste variant van het wapen van 't Hertogenbosch en de boom het symbool van de Meierij. Het omgekeerde is m.i. weinig zinvol. Iets anders is het wanneer men bij het oude zegel aan zich dus losmaakt van de heraldiek en welbewust op een historisch voorbeeld teruggaat - en Sint Servaas doet vergezellen van het wapen met de boom, het ^{van} recht, het recht voor de heilige. Het voordeel van een zodanige oplossing is dat de kleuren van de gemeente felijk blijven en daarbij hanteerbaar. In ontwerp I weet men niet of men lasuur en goud moet kiezen, bruin tinopel en zilver of alle vier de kleuren moet aanhouden. Het wel heraldisch niet geheel verantwoord - maar daarvan ligt de oorzaak in het verleden. Het ik voorheen voor ontwerp II. Dat sluit het beste aan bij de ^{historische} tekening van Sint Servaas vind ik in de oude zegels zinvolles: de kromstaf in de linker hand en de rechter met de sleutel zegenend geheve

De tekening van de boom vind ik eveneens zinvolles op de oude zegels. Daar is het geen boom maar een eidentak met vijf bladeren, waas ik vermoed oegevend de vijf gebuchten waarmit schyndel oudtij stond (zie brief dd. 7 Sept 1907 pag 2.)

'ravenhage
20 October 1950

M. Meland

Beelaarte v Bloekland

Ik mag aanvragen met mijn voldoening
uit te spreken dat de drie Eulen van des Colly,
die herrens hun adires hebben uitgebracht,
Sint Servatius in het wapen van Schijndel wens
te behouden.

Dij en deling in vier kwartieren zoals en van de
glossingen van Jhr. van Valkenburg is, lijkt mij
het tweemaal voorkomen van dezelfde heilige alt.
zeer onrijkelijk.

Daar en tijd is het opname van het wapen Schijndel
de historisch Oudste heren van Schijndel hebben
geloofd, geheel in overeenstemming met hetgeen de
Hog. Raad van Adel door de jaren heen als juist
heeft beschouwd. Het zou dus zeer vreemd zijn
wanneer wij daar thans van zouden afwijken.
Aangaande het hier eelken en pandbezit betreft,
zou met het opname van dit wapen in de kwartier
kunnen worden volkomen, br. in III.

Althans is er tevens gelijkheid voor afbeelding
van Sint Servatius over de gehele linker helfte.
Om het hartschild te laten vervallen.

Waarnevel, 31 Oktober 1957

G. van Dorssum

G. v. Voorst tot Voorst

Aangezien het mij in een onderhoud met de Rijksarchivaris in Noord-
Brabant gebleken is, dat een afbeelding van St. Servatius reeds van
ouds in het wapen van Schijndel voorkomt, lijkt het mij wenselijk
hierin thans geen verandering te brengen, hoewel ik, ter voorkoming
van te grote uniformiteit in gemeente-wapens, speciaal in de pro-
vincies Noordbrabant en Limburg geen grote voorstander ben van het
opnemen van althans uiterlijk dezelfde Heiligenfiguren.

Met het voorstel van Baron van Voorst tot Voorst kan ik mij
verenigen, in het bijzonder met het opnemen van het wapen van de
oudst bekende heren van Schijndel; een dergelijk standpunt is reeds
lang in voorkomende gevallen door de Hoge Raad van Adel ingenomen.

-Alleen-

Alleen zou ik in overweging geven de beide rechtse kwartieren om te wisselen, derhalve de boom onder en de wassende manen boven te zette //
Op de linkerhelft komt dan de figuur van de H.Servatius en het hart-
schild vervalt.

7 november 1957.

Mml. J. J. J. J.

Gemeente Schijndel.

Het gemeentewapen.

Het wapen werd verleend bij Koninklijk
Besluit van 14 april 1958, nr.30.

Omschrijving van het wapen:

Gedeeld:

1. doorsneden:

- a. goud drie wassenaars van sabel (zwart) geplaatst 2 en 1;
- b. in zilver een jonge eikeboom van sionopel (groen).

2. in azuur (blauw) het beeld van St.Servatius, houdende in de rechterhand een kromstaf en in de linkerhand een sleutel, alles van goud.

Kleuren:

De eivormige afbeeldingen in de kroonvoet zijn rood; de ruitvormige zijn groen.

De inkijk in de kroonvoet (ruimte tussen die voet en het schild) is rood.

De parels tussen en op de kroonbladeren behoren in zilver te worden weergegeven.

Toelichting op de Wapenstukken.

Heraldische rechterhelft.

a. Bovengedeelte:

Drie wassenaars : het wapen van de familie Van der Leck, die de heerlijkheid van Schijndel het eerste bezeten heeft en wel van 1398 tot 1470.

b. Ondergedeelte :

De eik is het eigenlijke wapen van het burgerlijk gezag van Schijndel. (De naam Schijndel - oudtijds geschreven Skinle - zou zijn samengesteld uit de wortelwoorden Skin en Lo. Skin zou schors en Lo zou bos betekenen : derhalve Schorsbos). Deze boom stond reeds in 1382 in het schependomszegel, toen heraldisch rechts.

Heraldische linkerhelft.

De H. Servatius, die vanaf de vroegste tijden de beschermheilige van Schijndel is en steeds in het schependomszegel heeft gestaan.

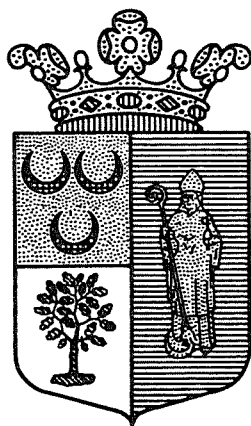
In het wapen zijn dus verenigd : De Heerlijkheid, Het Burgerlijk Gezag en Het Kerkelijk Gezag van Schijndel.

GEMEENTE SCHIJNDEL

Het gemeentewapen

14. ~~10~~ 1950

oktober 1982

De omschrijving van dat wapen is als volgt:

I. doorsneden:

- a. in goud drie wassenaars van sabel (zwart) geplaatst 2 en 1;
- b. in zilver een jonge eikeboom van sinopel (groen).

II. in azuur (blauw) het beeld van St. Servatius, houdende in de rechterhand een kromstaf en in de linkerhand een sleutel, alles van goud.

Nadere aanduiding der kleuren:

De eivormige afbeeldingen in de kroonvoet zijn rood; de ruitvormige zijn groen. De inking in de kroonvoet (ruimte tussen die voet en het schild) is rood. De paarlen tussen en op de kroonbladeren behoren in zilver te worden weergegeven.

Toelichting op de Wapenstukken

Heraldische rechterhelft

a. Bovengedeelte:

Drie wassenaars. Het wapen van de familie Van der Leck, die de Heerlijkheid van Schijndel het eerste bezeten heeft en wel tijdens de jaren 1398-1470.

b. Ondergedeelte:

Deze eikeboom is het eigenlijke wapen van het burgerlijk gezag van Schijndel. (De naam Schijndel -oudtijds geschreven Skinle- zou zijn samengesteld uit de wortelwoorden Skin en Lo. Skin zou schors en Lo zou bos betekenen: derhalve Schorsbos). Deze boom stond reeds in 1382 in het schependomszegel en dan nog wel heraldisch rechts.

Heraldische linkerhelft

De H. Servatius, die vanaf de vroegste tijden de beschermheilige van Schijndel is en steeds in het schependomszegel heeft gestaan.

In het nieuwe wapen zijn dus verenigd: 1. de heerlijkheid van Schijndel;
2. het burgerlijk gezag van Schijndel;
3. het kerkelijk gezag van Schijndel.

Z.O.Z.

GEMEENTE SCHIJNDEL

Het bestuur van de Brabantse Commissie voor
Wapen- en Vlaggenkunde
Purmerstraat 14
5628 HE EINDHOVEN

Schijndel, 2 juni 1993

uw brief van: 27-04-1993
uw kenmerk: SsH-10
ons kenmerk: NPO/FKE
onderwerp: gemeentewapen

02 JUNI 1993

Geachte bestuur,

Naar aanleiding van uw brief van 27 april 1993 hebben we
besloten het huidige wapen niet te wijzigen en uw rapport
voor kennisgeving aan te nemen.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
namens burgemeester en wethouders van Schijndel,
het hoofd van de stafafdeling Bestuursondersteuning,

F. van Kessel - van Erp.

De Raadt, Sceaux, dl. II, 331-332

Lek. *Dominus Henricus de Lecke* scelle un acte de Thierry, comte de Clèves, 1310 : type équestre ; le bouchier, la housse et l'écu du contre-seel à un lambel (ont enluminés). L. du contre-seel : † S' Henrici dñi de Lecka (Husselhof, *Rechtb.*, N° 8) (voir **Brabant Lierre, Maalstede, Polauen, Wesembek**).

— *Her Henric, here van der Lecke*, chevalier, homme du comte de Hollande, 1298 : type équestre ; le bouchier et la housse à un lion couronné, à la queue fourchée. L. : . . . *Henrici dñi de Lecka militis*. Contre-seel : même era, L. : † S' Secret N dñi sigll'i dñi de Lecka (Chartes des comtes de Flandre).

— Jean van der Lecke, chevalier, jadis prisonnier à Haswiler, dans l'armée brabantonne ; reçoit, à Brisk, un compte sur une r. l. de 4000 moutons, 1375 ; scelle pour les héritiers de Gilles van den Wijngaerde, tue à Haswiler (l. l. ; 80 moutons), 1375 ; trois croissants, surmontés d'un lambel. L. : *S' Jan van der Lec ridder* (Chartes des ducs de Brabant) (voir **Polauen**).

— Henri van der Lecke, sire de la *Rijnieren*, comte de Bois-le-Duc, reçoit, du Brabant, un paiement pour ses services, 1308 ; deux croissants en chef ; le reste du sceau est cassé (Chartes des ducs de Brabant).

• Jean, seigneur de la *Lecke*, donne quittance au duc de Brabant, 1388 ; dans le champ du sceau, un eq. couronné, cime d'un vol (Hud.).

— Henri de de Leck, seigneur de *Hezewijc* (Heeswijk), scelle un acte de la duchesse de Brabant, 1395 ; conseiller du duc, 1400 ; homme du duc Antoine, 1415 ; comar Jean (1388). L. : *Secretum nrem* (Hud.).

Dans l'acte de 1401, donné à Boxvellen, il s'appelle : *Heney*

del Lecque, sires de Hezewique ; dans celui de 1415, donné à Louvain : *H. van der Leck*, seigneur d'*Heeswijc*.

Die here van der Lecke portait, d'après GELNE : d'argent au lion de sable, à la queue fourchée, armé et lampassé de gueules, couronné de sable (!). Le cq. d'or. C. : une tête et col de lion de sable, terminé en volet, entre un vol d'argent. Sire Jean, seigneur de *Lecke* et Bréda, est investi, par suite de la mort de Gérard, seigneur de Boutersem, du village de *Ghestel*, dans la mairie de Bois-le-Duc (compte Saint-Jean 1381-82 ; C. C. B., N° 17144, f° 132).

Willem van der Lecke, here van den Berghe ende van Bylant, écuyer, scelle le traité d'alliance des nobles et des villes de la Gueldre, 1418. Son sceau est tombé (Arnhem, *Rekenkamer*).

der Aa was het geweest, die in 1387 zijn eigen vrije goederen Heeswijk en half-Dinther in leen opdroeg aan hertogin Joanna van Brabant, welke hem daarna ook met de andere helft van Dinther beleende, ¹⁾ zonder dat mij gebleken is, door wien die helft van dit oude zonneleen aan den hertog van Brabant leenroerig was gemaakt.

Willem van der Aa heeft de beide heerlijkheden niet lang bezeten en dan nog niet met veel voorspoed, want in 1398 brandden de Gelderschen beide dorpen af ²⁾; het kasteel konden zij echter niet bemachtigen.

Hij verkocht Heeswijk en Dinther omstreeks 1405 aan ridder Hendrik van der **Lecke**.

Wie was deze?

Het oorspronkelijke geslacht, dat zich van der Lecke noemde, was een der oudste van Holland. Gouthoven in zijn Kroniek doet het uit het huis van Brederode afstammen ³⁾ en de zwarte leeuw op zilveren veld, die het voerde, is niet in tegenspraak met die afstamming.

Door huwelijk eener erflochter kwam de heerlijkheid van de Lecke wederom aan de Brederodes, uit welk huis ze omstreeks 1380 door Catharina van Brederode ten huwelijk gebracht werd

aan Jan van Duvendoerde, neer van Polanen, de tweede zoon van Philips van Wassenaar bij een dochter des heeren van Strijen; hij verliet zijns vaders naam voor dien van Polanen en voerde de halve manen van het wapen zwart in zilver.

van der Lecke.

Van dezen Jan was ridder Hendrik van der Lecke een kleinzoon.

Hendrik was eerst gehuwd met Maria van Diest, zuster van Hendrik van Diest, heer van Riviere; zij overleed zonder kinderen.

Hij hertrouwde daarop Joanna van Ghistelles, vrouwe van Havrincourt, eene Vlaamsche, waarbij hij vader werd van twee dochters: Jenne of Johanna van der Lecke en Elselinn van der Lecke.

Jenne werd na haars vaders dood, die in 1427 voorviel, vrouwe van Heeswijk en Dinther, zoowel als van Asten en Moergestel. Zij huwde Jan van Cuyck, heer van Hoogstraten, Brecht, Vorselaar, Zundert enz.

Cuyck.

→ verkoop aan Frank van
Borsseles

W. J. F. Juben
Heeswijk en Dinther I
besint p. 96
eindig p. 107

40 (1922)

ONS VOORGESLACHT

Maandblad van de Zuidhollandse Vereniging voor Genealogie
Opgericht 19 januari 1946 Ingeschreven K.v.K. Rotterdam nr. V 341539

Verenigingsadres:
Postbus 404
3000 AK Rotterdam

Bibliotheek geopend 2e zaterdag
van de maand
van 13.00 tot 16.00 uur
uitgezonderd
juli - augustus

Betalingen ten name van de
Penningmeester der Vereniging te
Poortugaal op postrek. 55546
of op bankgirorek. 50.50.41.006
A.B.N. te Hoogvliet

Contributie f 45,— per jaar
voor leden in het buitenland
f 55,— per jaar

ISBN 0166 - 7769

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van onder auteursnaam geplaatste artikelen.

Nr. 327

38e Jaargang

April 1983

HET NAGESLACHT VAN PHILIPS VAN DUIVENVOORDE EERSTE HEER VAN POLANEN

door

DR. A.W.E. DEK

Inleiding

Herhaaldelijk is in deze eeuw aandacht besteed aan de heren van Polanen uit het geslacht van Duivenvoorde.

In-1903 verscheen bij Sijthoff te Leiden een "Geschiedenis van het Geslacht van Wassenaar", door H.G.A. Obreen.¹ In 1904 schreef Mr. H.J. Koenen, in de Wapenheraut, een artikel van 50 pagina's over "Willem Snikkerieme en zijne magen" met verbeteringen op het werk van Obreen. In dit hoogst belangwekkende artikel vestigde Koenen de aandacht op de financier Willem van Duivenvoorde, bijgenaamd Snikkerieme ($\pm 1290-1353$), geldschietter van de vorsten in die tijd. De Belgische archivaris Joseph Cuvelier beschreef Willem's verbluffende successen in "Les origines de la fortune de la maison d'Orange-Nassau", uitgegeven Brussel 1921, een boek van 113 blz.

Het immense bezit van Willem van Duivenvoorde, voornamelijk gelegen in Holland en West-Brabant, vererfde grotendeels op Jan II van Polanen, de oudste zoon van zijn wettige halfbroer Jan I v.P. Via de Polanen's kwam een en ander door huwelijk aan de Nassau's, later prinsen van Oranje. In *Taxandria*, tijdschrift voor Noordbrabantsche geschiedenis en volkskunde, jaargang

s'voorsz *marijke ende Janneken Jans* dochters hare respectieve gewesene mans ter andere zijden".

Na aldus de puntjes op de i gezet te hebben, wordt ook nog een derde akte verleden: „heeft daerbij voegende en (de) tselbde testament amplierende dat sij comp(aran)te alsnoch verclaerde gemaect ende gelegateert te hebben bij desen aan *Jan Mathijsz Balen* en (de) aan *Marijken van Santbergen* sijnen jegenwoordige huysvrouwe de somma van duysent Carolus guldens eens".

Ook de broer *Boudewijn Mathijsz. Balen* moet nog bedacht zijn, want na de dood van *Emmeken* „authoriseeren D'Heren Weesmeesters haeren Administrateur Dirck van Herwijnen omme te ontfangen uyt handen van D'Heer Mr. *Johan de With* uytten outraet deser stede als executeur van (den) testamente van wijlen *Joffroue Amarentia Ambrosius* die wedue was van *Pr. Cornelisz Swaenenburch* de so(m)me van drye en tachtich pon(den) ses s acht denier te XL grooten tpont over een derde paert uyt legaet van twee hondert en vijftich geleg. aen (de) kinderen van wijlen *Boudewijn Mathijsz Balen* ten behoeve van *Pr. Balen* minderjarigen soon van *Boudewijn*" etc.

Het huwelijk *Balen-„van Gerwen"* werd in 1577 te Dordrecht gesloten:

„Den. 20. Januarij (1577)

Mathijs Cornelisz. van Gorinchem

Jenniken Jansen van Dordrecht",

De afstammelingen uit dit huwelijk zijn te vinden bij *Balen, Matthijs Balen* was hun kleinzoon. Van *Marijke Jans (van Gerwen)* vond ik (nog) niets. Resumerend:

Jan Ambrosius, geb. omstreeks 1535, † vóór 27 okt. 1594, tr. 1e *Adriana Boudewijns*; tr. 2e Dordrecht in maart 1573 *Marijke van Rijsbergen*, geb. Dordrecht omstreeks 1542, dr. van *Steven* en *Maria van Beveren*.

Uit het eerste huwelijk:

1. *Marijke Jansdr.*, geb. omstreeks 1555.
2. *Jenneken Jansdr.*, geb. omstreeks 1557, † Dordrecht 5 aug. 1629, tr. aldaar (ondertr. 20 jan.) 1577 *Mathijs Cornelisz. (Balen)*, geb. te Gorinchem, zn. van *Cornelis Aalbertsz.* en *Mariken Balen*.

Uit het tweede huwelijk:

3. *Adriaentgen Jansdr.*, ged. Dordrecht 3 jan. 1573, † vóór 6 okt. 1646.
4. *Adriaen Jansz.*, geb. omstreeks 1574, lakenkoper, † tussen 27 okt. 1594 en 13 okt. 1601.
5. *Jan Jansz.*, geb. omstreeks 1576, † te Dordrecht, begr. aldaar (Grote Kerk) 12 maart 1646.
6. *Maria Jansdr.*, ged. Dordrecht 1 sept. 1578, begr. Dordrecht (Aug. Kerk) in dec. 1605.
7. *Hendrick Jansz.*, ged. Dordrecht 21 dec. 1581, begr. aldaar (Aug. Kerk) in juni 1605.
8. *Emmeken Jansdr.*, geb. omstreeks 1583, begr. Dordrecht (Grote Kerk) 2 nov. 1661, tr. Dordrecht 7 dec. 1608 *Pieter (van) Swanenburch*, geb. te Utrecht, begr. Dordrecht (Grote Kerk) 8 okt. 1639, en van *Cornelis Pietersz.* en *N.N.*
9. *Janneke Jansdr.*, ged. Dordrecht 11 juli 1585, † jong.

Met *Jan* heeft dus deze tak in manlijke lijn een roemloos einde gevonden. Hij werd begraven in de Grote Kerk als: „broeder van *Joffrou Swanenburch*".

IR. A. J. J. VAN DER REST.

De afstamming van Hendrik van de Leck, heer van Heeswijk en Dinther.

H. J. A. Obreen geeft in zijn „Geschiedenis van het geslacht Van Wassenaer" aan *Jan II van Polanen* uit diens huwelijk met *Oda van Hoorne* acht kinderen, uit diens huwelijk met *Else (?) van Rotselaer* geen kinderen en uit diens huwelijk met *Margriet van der Lippe* één kind. Mejuffrouw Dr. S. W. A. Drossaers corrigeert dit in „Archief van den Nassauschen Domeinraad" en geeft *Jan II van Polanen* uit diens tweede huwelijk met *Machteld van Rotselaer* de zonen *Willem* en *Dirk*. In de stamboom, opgenomen in deel V van de eerste reeks, plaatst zij evenwel *Hendrik van de Leck* onder de kinderen van *Oda van Hoorne*. Nu had zij beter kunnen weten, want eender (Regest 586, eerste reeks) wordt verklaard, dat op 11 februari 1360 *Kateline van Bayleul* en haar echtgenoot *Domnijk die Roec* verkopen de helft van een rente, groot vijfhonderd pond zwarte tournooizen jaarlijks, gevestigd op Breda, haar aanbestedorven van haar moeder *Machteld van Liedkerck*, vrouwe van *Boenlaer* en *Roysot*, en in leven ontvangen van heer *Philips heer van Liedkerck* en *Breda* aan heer *Jan van Polanen*, heer van de Leck en *Breda*, ten behoeve van zijn zoon *Heinryc* uit zijn huwelijk met *Mechteld van Rotselaer*, waarvoor zijn zoon *Jan* uit zijn huwelijk met *Oede van Hoern* aan *Heinryc* een gelijkwaardige rente, gevestigd op een ander onderpand in Brabant, als leen zal toewijzen.

Het eerste huwelijk van *Jan II van Polanen* moet plaatsgevonden hebben tussen 1343 en 1348, want in 1343 krijgt hij huwelijksdispensatie voor een huwelijk met *Aleyt van Hoorne*. Wegens ziekte van *Aleyt* ging dit huwelijk echter niet door. In 1348 krijgt hij huwelijksdispensatie voor zijn reeds gesloten huwelijk met *Oda van Hoorne*. *Oda van Hoorne* overleed in 1353. *Jan III van Polanen* zal dus tussen circa 1348 en 1353 geboren zijn.

Obreen vermeldt als diens eerste vrouw *Maria van Brabant*, de weduwe van *Willem Jansz. van Rotselaer*, welke laatstgenoemde in 1354 overleed. In hetzelfde jaar 1354 gaf *Jan III van Brabant* een bruidsschat van achtduizend goudgulden aan *Maria* ter gelegenheid van haar huwelijk met *Jan van Polanen*. Het is niet aannemelijk, dat *Maria*, als weduwe, een tweede huwelijk is aangegaan met een kind, dat nauwelijks ouder dan zes jaar kan zijn geweest. Dat er echter een huwelijk van *Maria* met een *Jan van Polanen* is geweest mag als vaststaand worden aangenomen, nu zowel *Butkens* als *Knetsch* dit memoreren. Indien niet *Jan III van Polanen* de echtgenoot van *Maria* is geweest, zal zijn vader, *Jan II van Polanen*, met *Maria* gehuwd geweest zijn. *Maria van Brabant* wordt niet genoemd in de tien delen van het „Archief van den Nassauschen Domeinraad", terwijl het huwelijk van *Jan van Polanen* met *Machteld van Rotselaer* reeds op 4 december 1359 wordt genoemd, als *Albrecht van Beieren*, ruwaard van Holland, aan *Jan van Polanen*, heer van de Leck en *Breda*, belooft om diens vrouw, *Machteld van Rotselaer*, haar leven lang te handhaven in het bezit van de tienden van *Almonde* en *Dubbelmonde*, die *Jan van Polanen* haar als lijftocht heeft gegeven (regest 583).

Gelukkig doet J. Th. de Raadt in zijn „Sceaux Armoriés des Pays Bas et des Pays Avoisinants" ¹⁾ ons een zeer voor de hand liggende oplossing uit dit dilemma aan de hand. Onder het hoofd *Brabant* maakt hij melding van de raad van

¹⁾ Bruxelles, 1898, I, 313.

JAN VAN DUVENVOORDE, de jongste zoon van Philip van Wassenaar, heer van Duvenvoorde en van Polanen, en van des heeren dochter van Stryen, eerste de goederen van Polanen. Hy hadt getrouwt N. N., en wan

1. *Philips van Duvenvoorde*, heer van Polanen, die volgt.

2. *Amelberg van Duvenvoorde*.

PHILIPPE VAN DUVENVOORDE, heer van Polanen, een zoon van Jan van Duvenvoorde, en van N. N. Hy zegelde in het jaar 1297 met een salfaz, of valk, en noemde zich zoon van heer Jan van Duvenvoorde. In het jaar 1307 noemde hy zich heer van Polanen. Hy trouwde eerst Elizabeth, eene zuster van Huibere, heer van Vianen. Nadertandt trouwde hy eene dochter van Boudewyn N. en eene zuster van Machtelt N. Hy liet kinderen na, en wel

By de eerste vrouwe:

1. *Jan, heer van Polanen*, die zansonts volgt.

By de tweede vrouwe:

1. *Willem van Duvenvoorde*, ridder, die te onrecht by *Goussenes* het. 165, en van *Lecruan*, *Bat. II. pag. 1152*, gezegt wordt te zyn een zoon van Arent, heer van Duvenvoorde, een broeder van Floris, heer van Duvenvoorde, van welken boven is gehandelt. En wel sleet de eerstgenomde, dat hy een bastaard zoon is geweest, waar in de tweede hem des verre verbeterd, dat hy hem te recht erkent uit een weerdig huwelyk geboren te zyn. Deze Willem van Duvenvoorde wordt uitdrukkelyk een broeder van Jan van Polanen genaamt in zekere nauwkeurige Kronyk by *Le Roy in March. Actes. l. IX. pag. 447*, alwaar ook gezegt wordt, dat hy kammerling en thersaurier generaal van Willem den derden, grave van Hollandt, is geweest, en zeer vermaagend en ryk was, so dat hy te dier tydt wel zeventig duizend guldens jaarlyklyk inkomen betat. Hy was een dapper en srydbaar man, die Willem den III, graaf van Hollandt, in den oorlog tegen de Vlamingen in nootd zynde, mannyklyk bescheerm heeft. In het jaar 1322, den 2 February, ondertekende hy het verdrag, tusschen heer Jan van Arkel en Willem van Hoorn, heere van Aitena, seggeaan. *Zie Kans. Beschryv. van Gerach. pag. 64.*

Hy was heer van Geertruidenberg.

en deedt het in het jaar 1321 met een burg, en daer is ook met wallen versterkt, alwaar hy mede het kathedraal kloofter gesticht en begheeft heeft. In het jaar 1324 kocht hy van Guido van Vlaanderen, heere van Richeburg, en zyne huisvrouwe Beatrice, vrouwe van Puten en Stryen, eene dochter van Nicolaus, heer van Puten, en van Aleidis, vrouwe van Stryen, het huis te Oosterhout. Het volgende jaar kocht hy van Gerard van Rasseghien, heere van Lens, en der zelfs huisvrouwe Adelle van Lidkerke, voor een gedeelte vrouwe van Breda, eene dochter van Philips van Lidkerke, heere van Breda, en van Sophia van Gent, de hoge en lage heerlykheit van Oosterhout. In het jaar 1339 heeft hem Jan de III, hertog van Brabant, het land van Breda, dat hy eenigen tyd te voren van Gerard van Rasseghien gekocht hadde, en waar over veel onrust ontlaan is, in vyve stukken voor 774 lres en lang gedurende overgedragen: waarom hy in de jaren 1342, 1344, en 1349 vercheide stukken des zelve lands van de overige erfgenaamen gekocht heeft. Des onverminderd verkoopt hertog Jan van Brabant voornoemt in het jaar 1350 het land van Breda aan Jan, heere van Polanen. Hy hadt getrouwt Heilwich, vrou-

we van Vyanen en Hagelstein, eene dochter van Zweder, heere van Vyanen, en van N. Uten Gooy, vrouwe van Hagelstein, en heeft Vyanen met muren en vesten gestrekt. Zy sleet in het jaar 1351, waar na hy Hagelstein verkocht aan Huibert Schenk, heer van Kullenborg, en Otto, heer van Asperen. In het jaar 1353 ontstond 'er een oorlog tusschen hem en Jan van Dieft, bisschop van Utrecht, om dat die van Utrecht zyn schout van de Nye-vaart, Gysbert genaamt, hadden doodgeslagen, en de aanvoorders der mannyk weigerden over te geven: doch de zaak wierde in der minne door den grave van Hollandt bygelegt. Hy was in het jaar 1350, en vervolgens, een der voornaamste hoofden van de party der Hoekschen in Hollandt tot op zyne dood, die voorviel in het jaar 1353, den 12 Augusty, en hy wierde begraven te Brussel in het Klarissen-kloofter, dat hy gesticht hadt.

Hy heeft, het zy by zyne voorgemelde huisvrouwe, het zy by een voorgaande, wiens naam door de slossigheid dier tyden onder de vergetenheit begraven is, vercheide kinderen nagelaten, van welke als nog bekend zyn:

- (1) *Tob van Oosterhout*, jong getorven.
- (2) *Willem van Duvenvoorde*, heer van Oosterhout en Dongen, getrouwt met Heilwig van Wassenaar, die zonder kinderen zeer oud overleden is in het jaar 1400, waar door zyne goederen kwamen op zyn neef Jan van Polanen.
- (3) *Ertha van Duvenvoorde*, vrouwe van Gesele en Bouterkem, getrouwt met Gerard van der Heide, drotschard van Brabant, zonder kinderen overleden.
- (4) *Amelberg van Duvenvoorde*, getrouwt met Jan Corfelaar, een natuuryke zoon van Jan den tweeden, hertog van Brabant, en van Catharina Corfelaar. Zy erble na de dood van hare zuster de goederen van Gesele en Bouterkem, en heeft kinderen by haar min gehad. *Euthens Trosh. de Brab. Tom. 1. pag. 369* wil, dat zy eene natuuryke dochter van Willem van Duvenvoorde is geweest. Doch nadertandt niet alleen, *pag. 659*, noemt hy haar enkel zyne dochter, maar zy wordt ook in zyne bewyzen, *pag. 146*, also genaamt. Wyders willen Gouthoeven en Van Leeuwen, dat zyn zoon Willem heer van Oosterhout en Dongen boven genoemt voor hem is overleden, en dat hy nog een natuuryken zoon heeft gehad, ook *Willem* genaamt, en niet alleenlyk mede getrouwt met eene dochter uit het huis van Wassenaar, maar ook insgelyk Heilwig genaamt, van wien zy dan ook, als made van bezin, een gansch onwaarschynlyke geschiedenis verhalen. Doch van hare vertelling is nergens blyk of bewys te vinden. Willem van Duvenvoorde, die zyn vader overleefde, en heer van Oosterhout en Dongen was, wonst enkel zyn zoon genaemt in de *Kronyk by Le Roy in March. Actes. l. IX. pag. 442*.

I

JAN, HEER VAN POLANEN, een zoon van Phillips van Duvenvoorde, en van zyne eerste vrouwe, Elizabeth Huiberts, zuster van Vyanden, trouwde Catharina van Brederode, vrouwe van der Lecke, welke haar testament maakte in het jaar 1370, en hare grafsteede verhoos te Mooster, alwaar ook haar man begraven was. Zie *Delfsche Oudheden* pag. 344. Hy heeft by deze vrouwe de volgende kinderen gewonnen, als:

1. Jan, de tweede van dien naam, heer van Polanen, van wien zinsloots volgen zal.
2. *Hidwig van Polanen* trouwt Arnt van Arkel, heer van Soelen, Noorde loos, enz. een zoon van Jan den XI, heere van Arkel, en van Elizabeth, des graven dochter van Kleef.
3. *Margareta van Polanen* trouwt Bertout, heer van Assendelft, een zoon van Henrik, heer van Assendelft, en van Koenelis van der Hurk.
4. *Elizabeth van Polanen* trouwt Jan de eerste van dien naam, negende heer van Lynde, erfhebber van Gelderland, een zoon van Dirk, heer van Lynde, en van Erngard van Keppel.
5. *Catharina van Polanen* trouwt Jan Bertout van Duffel, een zoon van Henrik Bertout, heer van Duffel, Geel, Oosterloen Zelen, en van Beatrix van Rotelaar.
6. *N. van Polanen*, getrouwt met Simoa van Teilingen, die in het jaar 1345 in den srydt tegen de Vriezen by Stavoren dood bleef.
7. *Dirk van Polanen*, genaamt van der Lecke, ridder, vermeld in't jaar 1384, was Raad van hertog Albert in't jaar 1390. Hy trouwde eerst Elizabeth van Arkel, dochter van Robert van Arkel, heer van Bergambacht, Stolwyk, de Vliss, en van Elizabeth van Asperen. Na hare dood trouwde hy met N. van Kralingen, en liet by de eerste vrouwe na

(1) *Otto van Polanen*, heer van Asperen, vermeld in 't jaar 1424 en 1440; trouwde Johanna, vrouwe van Voorst en Keppel, by welke hy won

(a) *Jan van Polanen*, gezegt van Asperen, die in het jaar 1439 trouwde met Elburg, dochter van Gysbert, heer van Langerak, en voor den vader zonder kinderen overleede.

(b) *Alfarda van Polanen*, vrouwe van Asperen, getrouwt met Jan, heer van Langerak, wiens moeder was Blois, vermeld in het jaar 1432.

(c) *Caneynde van Polanen*, vrouwe van Voorst en Keppel, die in het jaar 1432 trouwde met Frederik van Heeren, genaamt van Rechteren, een zoon van Zwoer en van N. van Groenbeek.

(2) *Guido van Polanen*, slierf ongetrouwt.

(3) *N. van Polanen*, getrouwt met Dirk van Noorde loos.

(4) *Catharina van Polanen*, getrouwt met Enslas, heer van Brakel.

(5) *N. van Polanen*, getrouwt met Jan van Vliet, heere van Polbroek.

8. *Phillips van Polanen*, of *van der Lecke*, heer van Kapelle en Nieuwerkerk, word vermeld als knap in het jaar 1334, als ridder in de jaeren 1350, 1367 en 1371. In het jaar 1370 wierdt hy door zyne moeder Catharina van Brederode tot executeur van haar uitersten wille geset. Hy trouwde Elizabeth, Willems dochter, van der Made, en heeft by haar gewonnen:

(1) *Phillips van Polanen*, of *van der Lecke*, vermeld te Dordrecht in het jaar 1408, slierf zonder kinderen.

(2) *Elizabeth van Polanen*, of *van der Lecke*, in 't jaar 1367 getrouwt met Hugo van Heesvliet. Zy slierf in het jaar 1404, hy in 't jaar 1409.

(3) *Catharina van Polanen*, getrouwt met Jan van Bueren, heere van Reygersfoort, een zoon van Otto van Bueren, en van Barta van Zuylen van Beverweert. *Buitem Troph. de Brab. Tom. II, pag. 23*, wil, dat zy getrouwt is in het jaar 1372; doch ik vind, dat Catharina van Brederode in haar testament, dat in 't jaar 1370 gemaakt is, al gewag maakt van Margariet van Bueren, zynde waarschijnlijk eene dochter uit dit huwelyk gesproten, die als abdisse van Rhynsburg in het jaar 1411 overleden is.

9. *Gerrard van Polanen*, ridder, vermeld in het jaar 1368. Hy trouwde Lutgarda van Wulvorhorst, by Utrecht, en slierf in het jaar 1383. Hy hadt by zyne vrouwe gewonnen:

- (1) *Willems van Polanen*, vermeld in het jaar 1409, die eene dochter naliet.
- (2) *Alfert van Polanen*, die een zoon naliet.
- (3) *Arnt van Polanen*, zonder kinderen overleden.
- (4) Eene dochter, getrouwt met N. van Houtboeck.
- (5) Nog eene dochter, getrouwt met Gerrit van Kuilenborg, heer van Woudeberg, een zoon van Jan van Kuilenborg en N. van Heuskelon.
- (6) *Catharina van Polanen*, kloosterjuffrouw ter Lee, vermeld in het testament van hare grootmoeder Catharina van Brederode in het jaar 1370.

Jan I van Polanen, de Leck & Breda II

JAN VAN POLANEN EN VAN DER LECKE, oudsteroon van Jan van Duvenvoorde en van Catharina van Brederode, vermeld in 't jaar 1344 als ambachtsheer van Bleskensgraaf, Brandwyk, enz. kocht in het jaar 1350 de bannery van Breda van Jan den derde, hertog van Brabant, voor 43000 halligen, behoudens Willems van Duvenvoorde zyn lyfhoft. Hy was eerst getrouwt met Oda van Hoom, dochter van Willems, den vyfden van dien naam, heere van Hoom, Gausbeek, Altena, Baucignies, Moocourt, Correfem, enz. en van Oda, vrouwe van Putten en van Sryen. Hy trouwde ten tweede male met Machteld, dochter van Jan Eitor, en Catharina de Herloch, weduwe van Jan, heer van Rotelaar, die slierf in het jaar 1352. *Matth. Arch. Tom. 2, pag. 67*. Ten derde trouwde hy met Margareta, des graven dochter van der Lippe, die vermeld wordt in het jaar 1370. Volgens *Burkers* zou hy gestorven zyn in het jaar 1377; doch volgens een oude Kronyk, uitgegeven door Manhaus *Tom. 1, Acol. p. 76*, slierf hy op sint Huibertsdag, die invalt op den 3 November in het jaar 1384, en legt begraven te Breda onder een verheven tombe, op welke zyn beeldrenis, leggende tusschen twee zyne vrouwen, is uitgehouwen, welkers afbeelding bezwart is door Le Roy in *Nouv. Matth. Anst. pag. 454*. Hy heeft by de eerste en laatste vrouwe kinderen nagelaten, en wel

By de eerste vrouwe:

1. *Jan van Polanen*, die volgt.
2. *Handrik van der Lecke*, ridder, heer van Heeswyk, Dinter, hofmeester van hertog Jan van Brabant in des jaere 1424. Hy was te Dordrecht in 't jaar 1427, en eerst getrouwt met Joanna van Gyselles, uit Vlaanderen, en naderhandt met Alyd, vrouwe van Stalle, Rivete. Bodingen, weduwe van Morel van Rixensard. Hy leefde met zyne tweede vrouwe in het jaar 1388 en 1397, en slierf in het jaar 1427, hebbende by zyne eerste vrouwe gewonnen twee dochteren:
 - (1) *Jens van der Lecke*, vrouwe van Dinter, Heeswyk, enz. slierf zonder kinderen, was getrouwt met Jan van Culk, heere van Hoogstraten, ('t welk hy verkocht aan Frank van Borsselen) Brecht, Vorseelaar, Sundert, enz. Hy slierf des 15 May des jaars . . . zy in het jaar 1454, en hadden gene kinderen.
 - (2) *Alex*, of *Elisbets van der Lecke*, die trouwde in den jaere 1449 met Saits van Boefyes, heere van Verlaing, in Artois, Felvil, enz. en wan kinderen.
3. *Phillips van der Lecke*, of *van Polanen*, wordt by *Van Leemwen* en anderen gezegt geestelyk geweest te zyn: doch volgens

blz. 153 WAS.

gens *Buitem* was hy getrouwt met Maria van Dieft, eene dochter van Arnout van Dieft en van Maria van Stalle, vrouwe van Riviere.

4. *Willems van der Lecke*, was kanunnik te Falk.

W A S.

1/2. 183
1. kol.

5. *Diet van der Lecke*, ridder, vermeld in het jaar 1409, brak zijn wapen met een blauwe lumbel met drie voeten. Hij trouwde eerst Gillisje van Kralingen, dochter van Ogier van Kralingen, heere van West-Yffelmonde, die hem deze heerlijkheit ten huwelyk gaf, welke by den by Jan Ienbeer ontving in het jaar 1410. Hy trouwde andersmaal met eene dochter van Willem Eftos. Hy liet na twee zonen en eene dochter, als:

(1) *Jan van der Lecke*, ridder, heer van Oud-Haarlem en Yffelmonde, welke laatste by in 't jaar 1435 verkocht aan Hugo van Lannolt. Hy was getrouwt eerst met Margareta van Lier, anders genoemd van Dorp; dan na met Alyd van Egmond, eene dochter van Jan van Egmond, heere van Zoetermeer, en Johanna van Eenskerk, uit Zuid-Holland. Hy liet na:

(1) *Abriaan van der Lecke*.

(2) *Gillisje van der Lecke*, vrouw van Oud-Haarlem, die eerst trouwde met Floris van Kyfhoek, schiedmaep, heer van Goudriaan, Kyfhoek, Henrik-Iden-ambacht, een zoon van Floris van Kyfhoek en Alyd van der Werve. Hy stierf in den jaer 1472; na zijn doot hertrouwde zy met Jan van Naaldwyk, ridder, heer van Bergambacht, een zoon van Adriaan van Naaldwyk, en Agnes van den Woude, welke leefde in den jaer 1496. Hy stierf zonder kinderen, balling in Frankryk, hebbende in Hollandt vele onlusten verwekt. Ten derde trouwde zy met Philips van Spanghe, ridder, heer van Spanghe, Vliessen, 's Gypenmeer, enz. een zoon van Engelbrecht van Spanghe en Stephana van Alkenade, mede zonder kinderen.

(3) *Maria van der Lecke*, getrouwt met Willem, heer van Schagen, enz. natuurlijke zoon van hertog Albert van Beyeren en Maria van Bronckhorst.

(2) *Abriaan van der Lecke*.

(3) *Oda van der Lecke*, vrouwe van Goudriaan, Giessenburg, Giessendarum, Wyngeurden, Papendrecht, Hardinksvecht, Hofwegen, trouwt Arend van Gent, een zoon van Willem van Gent, heere van Merwyk, en van Catharina van Oyen.

6. *Oda van Polanen*, trouwde eerst met Henrik, burggrave van Montfoort, een zoon van Zweder, burggraf van Montfoort, en van Elizabeth van Keulenborg; dan na met Gerrit van Heemstede, by Haastem, ridder. Zy stierf in den jaer 1375 voor haar vader, nalatende kinderen.

7. *Beatrix van Polanen*, trouwde in den jaer 1336 met Henrik van Boutersem, een zoon van Henrik van Boutersem, en van Maria van Wefenale, die in het jaer 1376 heer van Bergen-op-Zoom geworden, en gestorven is in den jaer 1394. Han lieder dochter, *Oda van Boutersem*, trouwde met Floris van Borselen, en wonnen:

Frans van Bergsten, grave van Oostervandt.

En han zoon, *Henrik van Boutersem*, heer van Bergen, teelde maar eene dochter, die trouwde met den wettigen zoon van een bastarde van hertog Jan van Brabant, en hier van zyn gekomen de markgraven van Bergen.

8. *Maria van Polanen*, was getrouwt met Willem van Kronenburg, bastarde van Willem den IV, graaf van Hollandt, die in 't jaer 1345 by Savoren in den stuyt sneuvelde. Hy leefde in 't jaer 1396, en liet kinderen na.

By de derde vrouwe:

9. *Oda van der Leck*, ridder, heer van Heel, by Bommel, van wien komen de graven van den Berg, of 's Heerenberg, deze volgen daarnaals.

II

JAN VAN POLANEN, oudste zoon van Jan, heer van Polanen, en van Oda van Hoorn, heer van Polanen, van der Lecke, en van Breda; bezat mede Bleskensgraf en Brauwwyk, en was zeer ryk in landen en inkomen. Hy leefde en deelde met zyne vier broeders van het eerste bedde zyns vaders goederen den 6 September des jaers 1378. Hy trouwde eerst in het jaer 1354 met Maria, bastarde dochter van Jan den III, hertog van Brabant, welke stierf zonder kinderen. Hy hertrouwde in het jaer 1384 met Odilla, dochter van graaf Jan van Salms in de Elzas, en van Philippota van Valkenburg, vrouwe van Sittert, Boerne, Herpe, Ravelsien, enz. *Zie Duitens Troph. de Brab. Tom. 1. pag. 449.* Hy stierf den 11 Augusty des jaers 1394, en wierdt begraven te Breda onder een uitgehouwen tombe. Zy stierf in 't jaer 1422. *Zie Le Roy Net. March. Annu. pag. 313, 449, 455, en Meris. Anal. Tom. 1. pag. 78.* Deze heer Jan heeft, behalven eene erfdochter, by zyne wettige huisvrouwe Odilla van Salms gewonnen, die anderszins volgt, nog een bastard zoon gehad, genoemd

Philipp van Polanen, die in 't jaer 1403 halfjuw van Zuid-Hollandt was; en 1406, of 1407, door last van den grave van Hollandt gevangen wierdt.

JEROME VAN POLANEN, vrouw van der Leck, den Berg, van Breda, van Oostervand, van Rozendaal, en van

W A S.

153 2. kol.

Steenbergen, geboren den 10 January des jaers 1399, trouwde maar elf jaren oud zynde in 't jaer 1403 met Elizabeth, grave van Naffauw, Vanden, enz. heer van Gilsbergen, St. Vit, Doersberg, Bolekenbach, Consteit, enz. hachouder van Jan, graaf van Naffauw, en van Margareta van der Marck. Hy stierf den 3 May des jaers 1442, begraven te Breda; zy stierf den 15 May des jaers 1445, en hadden kinderen, die het geslacht van Naffauw tot dezen tydt toe hebben voortgeplant, zynde deze Engelbrechte de vaderlyke grootvaders grootvader van Willem den eersten, prins van Orange, die overgrootvader van Willem den derden, koning van Engelandt, is geweest.

III

Schijndel

From Heraldrywiki

Heraldry of the World
Civic heraldry of the Netherlands - Nederlandse
gemeentewapens

SCHIJNDEL

Provincie : Noord Brabant

Opheffing : -

Toevoegingen : -

I : 28 september 1819

"In azuur het beeld van de H.Servatius, houdende in de rechterhand een kromstaf, in de linker een rozenkrans, de Heilige staande op een losse grond, alles van goud."

II : 14 april 1958

"Gedeeld : I doorsneden : a in goud 3 wassenaars van sabel, geplaatst 2 en 1, b in zilver een jonge eikenboom van sinopel, II in azuur het beeld van de H.Servatius, houdend in de rechterhand de kromstaf, in de linkerhand een sleutel, alles van goud. Het schild gedekt door een gouden kroon van 3 bladeren en 2 parels."

HISTORISCHE NIEUWTJES [22]

Het wapen van Schijndel

Het ontwerp

Nu we toch met z'n allen een jaar lang feestvieren vanwege ons 700-jarig bestaan, is het verstandig bepaalde 'historische waarheden' nog eens extra goed tegen het licht te houden. Wie het gemeentewapen van Schijndel, daterend uit 1958, goed bekijkt ziet daarin diverse elementen terug. Buiten de kroon is immers op het schild een driedeling zichtbaar nl. het beeld van Sint Servatius als patroon van kerk en dorp, de drie wassenaars waarvan gezegd wordt dat ze afkomstig zijn van de familie van der Leck en tenslotte de bekende eikenboom als symbool voor de bestuurlijke macht. In de bijbehorende verklaring, die op de site van de gemeente Schijndel te lezen is, staat o.a. het volgende:

Het wapenschild is verdeeld met links in goud drie wassenaars van sabel, herinnerend aan het familiewapen van de familie Van der Leck en geplaatst 2 boven en 1 onder, met daaronder in zilver een jonge eikenboom van sinopel; rechts de H. Servatius met in de rechterhand de kromstaf en zijn linkerhand een sleutel, alles van goud; tenslotte boven het schild een gouden kroon van drie bladeren en twee parels. Als toelichting wordt dan nog aangegeven dat de eivormige afbeeldingen in de kroonvoet rood zijn en de ruitvormige groen. De inkleuring in de kroonvoet is rood en de parels tussen en op de kroonbladeren behoren in zilver te worden weergegeven.

De H. Servatius als patroon

Op de nieuwjaarsreceptie werd in het kader van Schijndel 700 door het mooi uitgedoste ontvangstcomité een ludieke presentatie gegeven die rechtstreeks te maken had met het Schijndelse gemeentewapen. Dat is voorzien van de beeltenis van bisschop Servatius de patroonheilige van zowel de kerk als het dorp Schijndel, de drie wassenaars die refereren aan de heerlijkheid Schijndel met als pandheer Hendrik van der Leck en tenslotte de bekende eikenboom als symbool voor het dorpsbestuur. In een sprankelende toespraak werd toen in het bijzijn van zeer vele aanwezigen luidop verkondigd dat Servatius in zijn rechterhand een kromstaf zou dragen en in zijn linkerhand een rozenkrans. Vooral dat laatste bevreesde mij enigszins, want rozenkransen dateren uit een veel latere tijd dan de 4e eeuw waarin deze bisschop leefde in Tongeren en later in Maastricht.

Bij nadere bestudering van het huidige wapen [1958] is die rozenkrans in ieder geval verdwenen. Maar...kenmerklijk heeft dat gebedssnoer wél deel uitgemaakt van een vroeger gemeentewapen, want op 28 september 1819 is een wapen ingevoerd en daarbij leest men in de bijbehorende omschrijving, dat de H. Servatius in de rechterhand een kromstaf heeft en in zijn linkerhand een rozenkrans. Het comité van ontvangst Schijndel 700 heeft dus intensief onderzoek gedaan, waarvoor hulde!

Kijk je echter op de site van Nederlandse gemeentewapens dan staat onder de omschrijving van het wapen uit 1819 weliswaar een mooie afbeel-

Het huidige wapen van de gemeente Schijndel en vroegere schependomszegels van het dorpsbestuur.

ding van Servatius, maar is er geen rozenkrans te bekennen. Om het zo vorm te geven, compleet met rozenkrans, zal vermoedelijk begin 19e eeuw een voorstel geweest zijn van het toenmalige college. De vraag dringt zich dan op....wie verkondigt nu de waarheid?

Vervolgens ben ik op zoek gegaan naar twee 15e-eeuwse schependomszegels, waarmee destijds de schout en schepenen 'zegelden' of belangrijke stukken bekrachtigden. Dergelijke zegels vormden vaak de inspiratiebron voor de latere gemeentewapens. Maar....curieus genoeg....wat schetst mijn verbazing....daar draagt hij de kromstaf in zijn linkerhand! Dat historisch detail is toentertijd dus niet meegenomen of men heeft andere prioriteiten willen leggen. Bovendien....ook op die zegels is geen rozenkrans te bespeuren.

Als Schijndel in 2059 het 750-jarig bestaan viert en dan het huidige wapen nog steeds voert, is men er net iets meer dan een volle eeuw trouw aan gebleven!

De familie van der Leck

Er is nog een tweede reden waarom het huidige wapen kritisch is bekeken. Naast Servatius en de boom, trekken natuurlijk de drie wassenaars die worden toegeschreven aan de familie van der Leck, onmiddellijk de aandacht. In de wapenkunde staat een wassenaar voor een wassende maan. Tot op heden is altijd beweerd en aangenomen dat ze rechtstreeks afkomstig zijn van deze adellijke familie. Bij nader heraldisch onderzoek [heraldiek = (familie)wapenkunde] kunnen we deze theorie echter niet staande houden. Martien Veekens, heraldicus en werkzaam op BHIC in 's-Hertogenbosch, heeft recentelijk zijn licht eens laten schijnen over die wassenaars en is tot een geheel andere ontdekking gekomen. Hendrik van der Leck wordt als heer van Heeswijk tevens pandheer

van de heerlijkheid Schijndel. Dat gebeurt in 1398. De regerende hertogin Johanna gaf toentertijd haar hertogdorp of heerlijkheid Schijndel met alle bijbehorende rechten in onderpand aan een geldschietter. Wat was nl. het geval.... de voortdurende Gelderse oorlogen en het continu bestrijden van roversbenden die de Meierij van 's-Hertogenbosch onveilig maakten, kostte hertogin Johanna handen vol geld. Een probaat middel was dan ook een dorp 'verkopen' aan een vooraantstaand edelman. Hendrik van der Leck was zo iemand, die uiteindelijk tegen 1631 Hollandse gulden de heerlijkheid Schijndel in handen kreeg. Kort daarop kocht hij ook de heerlijkheid Heeswijk en ging zich noemen naar die plaats.

Maar....nu terug naar de drie wassenaars! Het oude middeleeuwse geslacht van der Leck sterft in wezen uit met de dood van Hendrik van der Leck III in 1342. Hij heeft immers geen kinderen, dus automatisch geen opvolgers. Daarmee vervalt in wezen ook het familiewapen. In de 13e eeuw leeft er een adellijke familie van Duivenvoorde. De in 1309 gestorven Philips van Duivenvoorde is bekend als Heer van Wassenaer en Polanen. Deze familie voert een familiewapen met daarin drie wassenaars. Uit zijn huwelijk met Elisabeth, Vrouwe van Vianen, wordt een zekere Jan geboren, die als Jan I van Polanen door het leven zal gaan. Uit diens huwelijk met een zekere Catharina wordt ook weer een Jan geboren, die bekend wordt als Jan II van Polanen en Breda. Deze Jan [† 1378] trouwt maar liefst driemaal. Eerst met ene Oda van Horne [† 1353], daarna met Machteld van Rotseleer [† 1366] en tenslotte met Margaretha van Lippe.

Uit dat tweede huwelijk nu wordt een zekere Hendrik geboren en die neemt, als voogd over de minderjarige Johanna van Polanen, de familienaam van

Henk Beijers; de auteur van deze historische nieuwtjes in gezelschap van het feestelijke "gemeentewapen"

der Leck aan en 'steelt' als u wilt de drie wassenaars uit het Polanenwapen dat op zijn beurt dus weer terug te voeren is op dat van Duivenvoorde. De historische waarheid lijkt dus, dat we wat het Schijndelse gemeentewapen betreft eerlijkheidshalve moeten toegeven, dat de drie wassenaars niet rechtstreeks maar slechts zéér indirect verwijzen naar de familie van der Leck. Ook op de site van de Nederlandse gemeentewapens legt men de link naar het geslacht Duivenvoorde.

Een derde element.... de eikenboom

In de beschrijvingen van het wapen staat dat de eikenboom het symbool zou zijn van de bestuurlijke overheid ofwel het burgerlijk gezag, in dit geval het Schijndelse dorpsbestuur. Dit roept enige twijfel op. Ik zou geneigd zijn te veronderstellen dat destijds het landschappelijk karakter van Schijndel meer de inspiratiebron geweest moet zijn dan het gezag van het dorpsbestuur. Schijndel is altijd geroomd omdat het binnen de Meierij een typisch houthof was met een opvallende rijkdom aan bomen, waarvan de eiken het leeuwenaandeel vormden. Bovendien wordt de naamkundige betekenis van 'Scinle' door sommigen uitgelegd als zijnde 'schorsbos' duidend op de eikenschors. Dat zou dan een tweede motief geweest kunnen zijn om die eikenboom in het gemeentewapen op te nemen. Kijk je naar de vormgeving op het huidige wapen dan zijn de eikenbladeren en hoedjes op de eikels duidelijk waarneembaar. Volgens de gemeentegids van 1382 al een eikenboom gestaan hebben, heraldisch rechts. De historische lijn is hier dus mooi doorgetrokken. Daar kan men niets op tegen hebben.

Geredeneerd vanuit de bestuurlijke macht of burgerlijk gezag denk je niet in eerste instantie aan een eik, maar zou je veel eerder verwachten dat men een prachtige lindeboom in het gemeentewapen opgenomen zou hebben. In vroeger tijd hielden bestuurders in Brabant veelal volksvergaderingen onder eeuwenoude lindebomen. Schijndel heeft er in het verleden ook een gekend. In de 17e en 18e eeuw stond, volgens de archieven, in de directe omgeving van de beide herbergen de Wildeman en de Valk een prachtige lindeboom. Daaronder een mededelingenbord voor lokaal nieuws, verordeningen en plakaten van de overheid. Als dus een logischer symbool voor het burgerlijk gezag gekozen zou moeten worden, leek mij de lindeboom eerder in aanmerking te mogen komen. In 1662 kwam het dorpsbestuur nog bijeen in een raadkamer die onderdeel uitmaakte van herberg de Valk.

We hebben overigens vrede met de eikenboom in het wapen uit 1958!

Henk Beijers
[wordt vervolgd]

bronnen:

Gemeentegids van Schijndel
Site Nederlandse gemeentewapens collectie Van Bokhoven
informatie Martien Veekens [BHIC]

ONS VOORGESLACHT

Maandblad van de Zuidhollandse Vereniging voor Genealogie

Opgericht 19 januari 1946

Ingeschreven K.v.K. Rotterdam nr. V 341539

Verenigingsadres:
Postbus 404
3000 AK Rotterdam

Bibliotheek geopend 2e zaterdag
van de maand
van 13.00 tot 16.00 uur
uitgezonderd
juli - augustus

Betalingen ten name van de
Penningmeester der Vereniging te
Poortugaal op postrek. 55546
of op bankgirorek. 50.50.41.006
A.B.N. te Hoogvliet

Contributie f 45,— per jaar
voor leden in het buitenland
f 55,— per jaar

ISBN 0166 - 7769

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van onder auteursnaam geplaatste artikelen.

Nr. 327

38e Jaargang

April 1983

HET NAGESLACHT VAN PHILIPS VAN DUIVENVOORDE EERSTE HEER VAN POLANEN

door

DR. A.W.E. DEK

Inleiding

Herhaaldelijk is in deze eeuw aandacht besteed aan de heren van Polanen uit het geslacht van Duivenvoorde.

In-1903 verscheen bij Sijthoff te Leiden een "Geschiedenis van het Geslacht van Wassenaar", door H.G.A. Obreen.¹ In 1904 schreef Mr. H.J. Koenen, in de Wapenheraut, een artikel van 50 pagina's over "Willem Snikkerieme en zijne magen" met verbeteringen op het werk van Obreen. In dit hoogst belangwekkende artikel vestigde Koenen de aandacht op de financier Willem van Duivenvoorde, bijgenaamd Snikkerieme ($\pm 1290-1353$), geldschieder van de vorsten in die tijd. De Belgische archivaris Joseph Cuvelier beschreef Willem's verbluffende successen in "Les origines de la fortune de la maison d'Orange-Nassau", uitgegeven Brussel 1921, een boek van 113 blz.

Het immense bezit van Willem van Duivenvoorde, voornamelijk gelegen in Holland en West-Brabant, vererfde grotendeels op Jan II van Polanen, de oudste zoon van zijn wettige halfbroer Jan I v.P. Via de Polanen's kwam een en ander door huwelijk aan de Nassau's, later prinsen van Oranje. In *Taxandria*, tijdschrift voor Noordbrabantsche geschiedenis en volkskunde, jaargang

lem 114 pond (= £) uit diens lentebede te Voorschoten en werd in 1258 door Dirk 11 van Wassenaar beleend met Duivenvoorde. Hij komt nog voor als getuige van deze heer van Wassenaar in 1264 en werd in 1268 door hem beleend met enige **graslanden**⁸ onder Hillegom. Hij **huwde**⁹ Machteld van Crayenhorst (?).

Uit dit huwelijk:

a. **Floris** heer van **Duivenvoorde**, werd circa 1282 vermeld als leenman van graaf Floris V (f14 uit de bede van Voorschoten en £6 uit de bede in Kethel) en werd in mei 1301 vermoord te Vere. Hij huwde:

1. een dochter van heer Floris van Brederode;
2. een zuster van heer Jacob v.d. **Woude**, vermeld als weduwe 13 nov. 1306.¹⁰ Zoon uit het tweede huwelijk:

Arend **II** heer van Duivenvoorde werd 13 maart 1303 door de oudste zoon van graaf Jan 11 v. Henegouwen met zijn **vader's** goederen beleend.

Op 14 feb. 1331 werd aan hem en 3 anderen voor de moord op zijn vader en zijn oom 2 x 400 pond tournois betaald, als boetegeld. (Aldus is deze **zoene** voirsz. al te vollen betaelt van ons **Heeren tsGraven weghe**)¹²

Hij stierf in 1343 en was gehuwd met **Jolente** v. Noordwijk, vrouwe van Noordwijkerhout.¹³ Hun zoon Arend 111 heer van Duivenvoorde zette het geslacht voort, stierf omtrent 1386 en was de overgrootvader van Arend V heer van Duivenvoorde, die in 1483 overleed.

Deze Arend V was op zijn beurt de overgrootvader van Arend VII, lid van het Compromis der edelen en overleden in 1599. Diens zoon Johan van Duivenvoorde (1577-1645) besloot omtrent 1600 voor zijn geslacht de naam Wassenaar aan te nemen.

Van hem stammen af:

- 1 het nog bestaande adellijke geslacht v. W.,
- 11 de heren van Starrenburg (uitgest. 1833),
- 111 de later gewettigde bastaardtak Worbert IV de tak Wassenaar v. St. **Pancras** (uitgest.).

Van jongere zonen van Arend V stammen voorts de takken:

- V Wassenaar van Obdam (uitgest. 1812),
- VI Wassenaar v. Warmond (uitgest. 1687) en
- VII Wassenaar v. Alkemade (uitgest. 1802).

- b. **Wouter** van **Duivenvoorde**, werd in mei 1301 met zijn broeder te Vere vermoord.¹⁰
- c. **Jan** van **Duivenvoorde**, ridder, bezat land in Wateringen (8 morgen in Haeiscamp aldaar) en een woning Duvenstein in dezelfde plaats op 13 nov. 1306. Hij stierf in 1324, tussen 1 januari en 28 september.¹⁰
- d. Elsebeen van Duivenvoorde, vermeld op 18 januari 1311, overleed voor 1315.¹⁰

land. Op 19 november 1335 verwierf hij Capelle van heer Pieter van der Leck, terwijl hertog Jan 111 van Brabant hem op 9 dec. 1339 de heerlijkheid Breda, waarvan zijn broer Willem v. Duivenvoorde het vruchtgebruik had, voor 28.000 kleine florijnen verpandde.

Op 15 januari 1342 beleende graaf Willem IV hem nog met een korentiende en de smaltiende in Poeldijk.²³ Hij overleed 26 september 1342 en werd te Monster begraven; hij was gehuwd met Catharina van Brederode, dochter van Dirk heer van Brederode en Maria van der Leck, overleden 28 juni 1372, begraven te Monster.

Zij maakte 2 jaar eerder een testament en woonde toen te Rijnsburg.*'

Uit dit huwelijk:

1. Jan 11 van Polanen, volgt VI A.
2. Philips van Polanen, volgt VI B.
3. **Maria van Polanen**, zij kreeg in 1350 van haar oom Willem van Duivenvoorde 25 pond jaarlijks uit de tienden van Hazerswoude en werd 4 april 1357 beleend met land te Vlaardingen en Maasland, dat haar ook door deze oom was vermaakt.²⁵ Zij huwde:
 1. Jan 1 burggraaf van Montfoort, sneuvelde in de slag bij Warns 26 sept. 1345, zoon van burggraaf Hendrik 11 en Agnes van Ysselstein;²⁶
 2. (dispensatie 16 mei 1346) Gerard²⁷ heer van Heemstede, ridder, vermeld 1344-1373, gest. omtrent 1375, zoon van Reinier v. H. en vrouwe Beatrise.
4. Dirk van Polanen, volgt VI C.
5. Gerard van Polanen, volgt VI D.
6. **Heilwich van Polanen**, vermeld 3 juli 1350,²⁸ huwde Arnoud II van Arkel, heer van Noordeloos, ridder, vermeld 1329-1369, zoon van Jan I van Noordeloos. Hij droeg 22 feb. 1362 de heerlijkheid Zoelen, met toestemming van zijn 2 zonen, op aan hertog Eduard van Gelre.²⁹

V B. **Willem van Duivenvoorde**, bijgenaamd **Snickerieme**, geboren omtrent 1290, overleden 12 augustus 1353, begraven te Brussel in de kapel der Rijke **Clarissen**.³⁰ Hij was kamerling van graaf Willem 111 en komt voor sedert 15 mei 1313, toen werd hij door deze graaf beleend met "7 hoeven in de wildernis bij Nootdorp". Zijn carrière als geldschieder van de Europese vorsten (Willem 111 van Holland 1304-1337, Jan III v. Brabant 1312-1355, Eduard 111 van Engeland 1327-1377 en Lodewijk IV van Beieren, keizer van Duitsland 1314-1347) is indertijd door Cuvelier boeiend beschreven.

Over zijn bastaarden werden veel genealogische gegevens bijeengebracht door Allard en Juten (Taxandria 1942). In het genoemde werk van Drossaers "Het archief van den Nassauschen Domeinraad", deel 1 (5 banden) vinden we een hele reeks regesten betreffende de bezittingen van de bastaard Willem Snickerieme. Zij geven een duidelijk beeld van zijn snel toenemend bezit, de belangrijkste regesten volgen hieronder:

(blz. 102-103)

(blz. 144-106)
test. 01041350
lijst v. bastaarden

laatstgenoemde deze koop financierde blijft op 10 mei 1352, als de hertog verklaart van heer Willem te hebben ontvangen 11.000 kleine guldens, boven de 32.000 die deze hem reeds had geleend op het land van Breda.³⁹ Jan II van Polanen was de voornaamste erfgenaam van zijn oom Willem van Duivenvoorde, die verder de volgende schikkingen t.a.v. zijn goederen trof:

- a. Aan zijn dochter Beatrix en haar man Roelof v. Dalem verkocht hij 22 mei 1350 zijn woning te Dongen.⁴⁰
- b. Aan zijn nicht Maria v. Polanen gaf hij in 1350 een jaarlijkse toelage van £25 hollands uit tienden te Hazerswoude.”
- c. Aan zijn neef Philips v. Polanen vermaakte hij op 3 juli 1350 de gerechten van Kapelle (met het huis) en Nieuwerkerk, een tiende te Moordrecht en het goed in de Lier.⁴²
- d. Aan zijn neef Gerrit van Polanen vermaakte hij 3 juli 1350 het goed te Berkel, f 100 hollands jaarlijks ten laste van de grafelijkheid en tienden van 8 hoeven moer bij Nootdorp en Pijnacker.⁴³
- e. Op 18 juli 1353, 3% week voor zijn dood, vermaakte hij zijn jongste bastaardzoon Willem zijn huis te Oosterhout c.a.⁴⁴
N.b. Zijn neven Philips en Gerrit van Polanen, genoemd onder de letters c en d, moesten hiermee genoegen nemen ”ende met deser bewisinghe willen wij, ende begeeren, dat onse neve vorgenoemd hem laet genoegen, ende content zij, ende dat hij gelove bij sijne kersteliker trouwen, ende op sinen eedt, gheen ander goet, dat na onser doot bliven sal, aen te spreken, noch te heisschen, en waer dat wij hem, noch naemaels bewijsden met anderen brieven, of vorwaerden”.

→ Bastaarden van Willem van Duivenvoorde:

1. **Willem** heer van Dongen, ridder, werd 27 januari 1342 beleend met land in Kapelle aan de Yssel, kocht 31 mei 1342 goederen te Woudrichem, kreeg 3 juni 1344 in erfleen de heerlijkheid Oosterhout en sneuvelde 27 september 1345 in de slag bij Warns (met graaf Willem IV). Hij huwde Margaretha de Bouchout.⁴⁵
2. **Elsebeen** huwde Jan van Wendelnesse, zoon van heer Willem van Wendelnesse Gilliszoon en vrouw Belie⁴⁶. Hij lijftochtte haar 22 aug. 1331 aan zijn goederen “die molen met den winde, ende met allen den rechte, dat den ghemale van den gherechte van Monsterkerke toe behoirt. Item dat Vere, te gront willighen alsoe⁴⁷ verre, als den zelve gherechte toe behoirt, ende 40 scellinghe Hollands 's jaers, die Jan voirsz. te heffen pleghet te Meye, alle uyt onser bede van den selven gherechte te Monsterkerke.” Hij werd op 9 januari 1337 beleend met de visserij tussen Dordrecht en de Waal.⁴⁸
3. **Clementia** huwde (huw. voorw. 8 juli 1334)⁴⁹ Jan van Driemilen, zoon van heer Willem van Dubbelmonde en Ghodeld Pieter Zebrechtsdochter, die zijn vrouw op 10 april 1340 lijftochtte aan f50 zwarte tournooizen jaarlijks uit zijn tienden. Haar vader vermaakte haar 50 morgen te Emmichoeven, een tiende aldaar en te Waardhuizen, een huis, en £4 jaarlijks

ten laste van de graaf, welke bezittingen zij (25 juli 1346) beloofde niet te zullen opeisen, zolang haar vader nog leefde.⁵⁰ Clementia was nog in leven op 29 maart 1385 toen haar zoon Willem haar een huis te Standhazen en 12 morgen land opdroeg, zij overleed voor 1 december 1389⁵¹. Jan van Driemilen kreeg op 30 mei 1347 de goederen van zijn vader, werd er op 4 januari 1348 mee beleend, zegelde nog op 14 nov. 1375 en op 17 maart 1377 en stierf voor 27 juni 1385 toen zijn zoon met zijn goederen werd beleend.⁵²

4. **Dirk van Oosterhout** kreeg op 7 juni 1345 van zijn vader goederen te Zwijndrecht (o.a. Stroelshoec), waarmee de vader zojuist door de graaf was beleend,⁵³ hij wordt vermeld 14 febr. 1349, zegelde 17 juni 1354⁵⁴ verkocht 21 juli 1356 het gerecht van Zonsele en de heerlijkheid “den Ham” onder Dongen aan Jan v. Polanen⁵⁵ verpandde Stroelshoec (= Strevelshoek) 11 juni 1359, zegelde als ridder 17 april 1370 en verkocht 21 januari 1371 al zijn goed in Holland voor 2750 schilden aan zijn broeder **Willem**⁵⁶. Hij wordt voorts vermeld⁵⁷ als ridder 14 juni 1386 en tenslotte in het testament van zijn broeder Willem op 26 maart 1400: “item beset ic Dieric minen broeder 6 sester rogs, die hem den rector van tgasthuys ten Houte jaerlijcx sal uytrijken, etc.”⁵⁸ Hij stierf vermoedelijk voor 16 maart 1401.

Opmerking: Margriet Pipenpoy wordt reeds in 1375 als zijn weduwe vermeld, dit stemt niet overeen met het voorgaande.⁵⁹

Zijn zoon was:

Willem heer Dirxz van Oosterhout, werd na zijn vader beleend met het gerecht en het veer te Ridderkerk 16 maart 1401, droeg dit over op Jacob Jansz. v. Overhesselich 23 mei 1405 en nogmaals op 13 juni 1407.⁶⁰

5. **Peter van Duivenvoorde** zegelde met zijn broeder Dirk een acte op 17 juni 1354 en voerde toen in zijn wapen 3 wassenaars met de rechterschuinbalk.

Zijn dochter was:

Katharina, vermeld op 15 juli 1383 als echtgenote van **Berthout tshertogen**.⁶¹

6. **Elisabeth** huwde (huw. voorw. 29 sep. 1353) heer Wouter van Duffel, ridder, zoon van Hendrik **Berthout** heer van Gheel en Duffel en Beatrix van Rotselaer.
Zij kreeg bij haar huwelijk het goed te Hanswijk, geheten van Boutershem, zoals haar vader haar dat had vermaakt. Haar echtgenoot moest daarvoor op 27 aug. 1356 de leened aan de graaf van Vlaanderen afleggen.⁶²
7. **Amelberga**, vermeld in een acte van 14 feb. 1349, zegelde 18 april 1354, stierf na 1380 en huwde:
 1. in 1353 Jan van Cosselaar, heer van Wittem (door koop 24 aug. 1344), bastaardzoon van hertog Jan II van Brabant. Hij was in 1329 kamerdie-

naar van de hertogin en woudmeester van Judogne, kreeg 27 oktober 1352 de dorpen Mechelen en Wahlwyler in leen, was in 1361 raadsheer van hertogin Johanna, werd later erfmaarschalk van Brabant en burggraaf van Limburg en stierf 1373⁶³ (zijn eerste vrouw Catharina van Holzlit overleed na 1345);

2. (?) Arnulf de Melun, ridder, kastelein v. Tervueren.⁶⁴
8. **Beatrix van Duivenvoorde** (dochter van Aleyt Oemencs uit Brussel), werd op 20 juni 1346 door keizerin Margaretha (als gravin van Holland) beleend in nül voor £250 zwarte toumooizen jaarlijks, gevestigd op de tol te Ammers en door haar gekocht van Dieric van Mathenesse, met het goed van de Zwaluen, zoals Gherit van Wieldrecht dat aan haar vader had opgedragen.⁶⁵
Zij werd 10 maart 1354 door graaf Willem V opnieuw beleend met de Zwaluwe⁶⁶, doch droeg dit 2 sep. 1376 over op Jan II van Polanen,⁶⁷ Zij overleed na 25 nov. 1387 en huwde Roelof van Dalem, ridder, overleden in 1361 (na 19 maart en voor 15 sep.). Hij koos met zijn schoonvader de zijde der Hoeken en kreeg op 2 maart 1355 van graaf Willem V (toen deze hem al wat hij misdaan had vergaf) tegen betaling van 2500 schilden zijn goederen terug.⁶⁸
9. **Jan van Duivenvoorde**, werd 19 sep. 1345 namens zijn vader door schepe-
nen van Gilze gevest in eigendommen aldaar. Waarschijnlijk is er op 18
juli 1353 sprake van dezelfde rechten en betrof dit 30 bunder te Dongen en
Gilze, waarvan 16 feb. 1360 wordt meegedeeld, dat over het leenheer-
schap later zal worden beslist.
Hij stierf 7 juni van een onbekend jaar.⁶⁹
10. **Philips van Duivenvoorde**, kanunnik te Breda, vermeld in 1383 als lid van
het kapittel en 26 maart 1400 in het testament van zijn jongste broer
"Item Heeren Philips minen brueder, canonic tot Breda een middel pot
silveren en een scael en 6 sesteren rogs als aen Heer Dieric". Hij stierf 5
okt. van een onbekend jaar.⁷⁰
11. **Theodoricus van Duivenvoorde**, subdiakenkanunnik te Breda.⁷¹
12. **Willem heer van Oosterhout** (zoon van Geertnuid Boudijnsdochter van
der Poel), volgt VI E.

VI A. **Jan II van Polanen** pandde reeds op 9 dec. 1339 met zijn vader de heer-
lijkheid Breda en kocht deze bezitting, zoals reeds werd gezegd, op 1 april
1350 met geld van zijn oom Willem v. Duivenvoorde. Hij kocht 27 april 1342
de heerlijkheid de Lek, die zijn vader al 16 jaar in pacht had⁷², werd 18 dec.
1342 beleend met het ambacht van Naaldwijk en op 15 maart 1346 door kei-
zerin Margaretha in het bezit van de Lek bevestigd. Hij kreeg reeds op 25 maart
1347 van zijn oom het burggraafschap Geertruidenberg benevens Almonde en
Dubbelmonde, legde 10 mei 1350 de eerste steen voor het kasteel te Breda en
zwoer op 5 september 1350, met andere Hoekse edelen, trouw aan de keizerin.
Hij was in 1353 de voornaamste erfgenaam van zijn oom v. Duivenvoorde,
beloofde op 23 maart 1356⁷³ voor Breda alsnog 7000 gouden schilden te beta-

len aan Johanna van Raseghem⁷⁴, nadat hertog Wenceslaus hierin bemiddeld
had en werd op 4 september d.a.v. door de graaf van Vlaanderen (Lodewijk
van Male) met Breda c.a. beleend. Zwaeder van Abcoude, heer van Gaasbeek,
beloofde hem op 8 juli 1361 Niervaert waarover echter op 24 april 1367 nog
een geschil bestond.

Op 8 oktober 1369 beloofde koning Eduard 111 van Engeland hem 200 mark
jaarlijks voor zijn diensten en zijn leenhulde, terwijl hij op 11 juni 1370 van
Jan van Noordeloos (de zoon van zijn zuster Heilwich) het goed in Rijswijk,
Wateringen en Monster kocht, dat diens moeder als huwelijksgift had meege-
kregen.⁷⁵

De ruwaard **Albrecht van Beieren** benoemde 14 nov. 1375 Jan II v. Polanen en
heer Daniël van der Merwede tot zijn stadhouders in de Grote Waard. Heer
Jan 11 is⁷⁶ op 3 nov. 1378 overleden en werd begraven te Breda in de Grote
Kerk, waar nu nog zijn graftombe te zien is. Op 7 mei 1337 was er sprake van
een huwelijk met Johanna, dochter van heer Jan van Haelbeke⁷⁷, dit huwelijk
is waarschijnlijk niet voltrokken. Op 27 april 1342⁷⁸ wordt van Jan II van Po-
lanen meegedeeld "dat hi noch Wijf, noch kint en heeft". Hij huwde echter
daarna nog 3 keer:

1. kort voor 21 mei 1348 (toen verleende paus Clemens dispensatie voor het
reeds gesloten huwelijk) Oda van Hooime, dochter van heer Willem v. II,
en van Oda van Putten. Zij kreeg van haar tante Beatrix, vrouwe van Put-
ten en Strijen, als huwelijksgift een jaarlijkse toelage van £300 en overleed
1 april 1353;⁷⁹
2. voor 20 nov. 1353 Machteld vrouwe van Rotselaer (eerder weduwe van
Willem Jansz. van Rotselaer) bastaarddochter van hertog Jan III van Bra-
bant.⁸⁰
Zij kreeg als lijftocht de tienden van Almonde en Dubbelmonde, dit werd
4 december 1359 door de ruwaard bevestigd; zij komt nog voor op 1 mei
1364 in verband met een lijftocht te Breda en overleed op 12 augustus
1366;⁸⁰
3. Margaretha van der Lippe, dochter van Otto edele heer van Lippe en Irm-
gard van der Marck, eerder weduwe van Nicolaas van Sevenborn-Cranen-
donk. Ook zij kreeg als lijftocht alle inkomsten uit Almonde, Dubbel-
monde en Twintichhoeven en wel op 29 aug. 1370, bevestigd door Al-
brecht van Beieren, terwijl haar oudste stiefzoon Jan 111 v. Polanen hier-
mee op 9 aug. 1371 accoord ging. Voorts beleende de ruwaard haar op 23
januari 1377 met de Zwaluwe, na opdracht door Beatrix van
Duivenvoorde⁸¹. Daarnaast werd zij op 15 mei 1378 door hertogin Mach-
teld van Gelre beleend met het huis Hedel.⁸²

Opmerking:

Het staat niet van alle kinderen van Jan 11 van Polanen vast uit welk huwelijk
zij stamden. Op 24 januari 1364 wordt van Jan 111 en zijn zusters gezegd dat
zij uit het eerste huwelijk sproten.⁸³ Met deze zusters zullen in ieder geval Bea-
trix en Oda bedoeld worden. De derde dochter Catharina werd de vrouw van

Hendrik van Cronenburg, zijn ouders huwden in november 1362.⁸⁴ Hij zal dus niet voor 1363 geboren zijn. Het lijkt onwaarschijnlijk dat Catharina uit het eerste huwelijk stamde, dan zou zij dus minstens 10 jaar ouder zijn geweest dan haar echtgenoot. Behalve Jan III waren er nog 5 zonen: Philips, Hendrik, Willem, Dirk en Otto. Hendrik wordt 11 feb. 1360 genoemd als zoon van Machteld van Rotselaer,⁸⁵ terwijl van Willem op 25 maart 1368 dezelfde moeder is vermeld. Otto komt op 23 januari 1377 voor als de toekomstige erfgenaam van Margaretha van der Lippe, wier enig kind 'hij vermoedelijk was. Blijven over: Philips en Dirk. Philips ontving reeds op 10 mei 1364 de tonsuur, hij zal toen nog erg jong zijn geweest.⁸⁷ Op 8 feb. 1379, bij de scheiding der nalatenschap van hun vader, worden de broers van Jan III als volgt opgesomd: Philips, Heynric, Willem en Dieric.⁸⁸ (Otto wordt niet genoemd). Vermoedelijk was Philips dus de tweede zoon en Dirk de vijfde.

Obreen vermeldt, in navolging der oude kronieken, ten onrechte dat het tweede huwelijk van Jan II kinderloos bleef en noemt 8 kinderen van de eerste vrouw. De nakomelingen van Jan II noemden zich van der Leck, uitzondering hierop was Jan III, de oudste zoon.

Uit het eerste huwelijk:

1. Jan III van Polanen, volgt VII A.
2. **Beatrix van der Leck** huwde (verloofd 12 mei 1356) Hendrik van Boutersem, heer van Bergen op Zoom sedert 1370, overleden in maart 1419, zoon van Hendrik van Boutersem en Maria van Merxem.⁸⁹
3. **Oda van der Leck** huwde (huw. voorw. 22 sept. 1377)⁹⁰ Hendrik III van Montfoort, zoon van Zweder II en Machteld van Culemborg. Hij volgde in 1375 zijn vader op als burggraaf van Montfoort en stierf in 1402 (tussen 23 juni en 29 oktober)⁹¹. Na zijn dood was er grote onenigheid tussen Oda en haar zonen, zij was nog in leven op 3 oktober 1413⁹².

Uit het tweede huwelijk:

4. **Philips van der Leck**, ontving de tonsuur op 10 mei 1364 en komt nog voor op 8 feb. 1379.
Verdere gegevens omtrent hem ontbreken.
5. Hendrik van der Leck, volgt VII B.
6. **Willem van der Leck**, voor hem kocht zijn vader op 25 maart 1368 het leengoed Holten in de parochie van Ghilse. Op 18 september 1385 beloofde hij Willem van Dongen, de zoon van Beatrix v. Duivenvoorde, schadeloos te stellen in verband met een borgstelling.⁹³
7. Dirk van der Leck, volgt VII C.
8. **Catharina van der Leck**, gestorven na 12 maart 1445 huwde Hendrik van Cronenburg de Oude, opvolger van zijn broeder als heer van Cronenburg en Loenen, hij deed in 1437 afstand van zijn lenen en stierf eveneens na 12 maart 1445. Hij was een zoon van Willem van Cr. (wiens vader heer Claas van den Gheyne een bastaard was van graaf Willem III) en van Elisabeth v. Heemskerk.*

Uit het derde huwelijk:

9. Otto van der Leck, volgt VII D.

Bastaarden:

10. **Elisabeth van der Leck**, priorin van Sint-Caharinadal bij Oosterhout 29 december 1428.
11. Philips van der Leck, volgt VII E.
12. **Claes**, bastaardzoon van heer Jan van Pollanen, woonde anno 1371 te Monster met 20 morgen land als leen van de Hofstad Wateringen.^{93a}

VI B. **Philips van Polanen** werd al op 15 maart 1330 aangewezen als erfgenaam voor het huis de Lier en op 3 augustus d.a.v. als erfgenaam van een halve tiende te Papendrecht. Hij kreeg op 17 november 1345 van zijn broeder Jan II het huis Polanen in achterleen en was toen ridder, hij was in 1348 baljuw van Zuid-Holland en zwoer in 1350 met andere Hoekse edelen trouw aan de keizerin. In 1353 erfde hij van zijn oom Snickerieme een tiende te Moordrecht, de gerechten van Kapelle en Nieuwerkerk en 45 morgen land in het ambacht van de Lier. Op 19 augustus 1352 moest hij het kasteel te Geertruidenberg overgeven aan graaf Willem V, met wie hij zich 3 jaar later verzoende. Onder de ruwaard Albrecht kreeg hij veel invloed, nog in 1374 voerde hij 25 man ten strijde tegen de bisschop van Utrecht. Hij stierf 4 mei 1375 en huwde tussen 1344 en 16 mei 1346 jonkvrouw Lijsbeth van der Made, dochter van de heer Willem v.d. Made en Lijsbeth van Sassenheim.

Zij werd 19 juli 1330 beleend met de hofstad van der Made (bij Delft) en 16 mei 1346 met de woning te Sassenheim. Haar echtgenoot tochte haar op 5 juni 1359 aan tienden te Alfien aan de Rijn, Boskoop en Hazerswoude. Zij stierf na, 24 juli 1396 en voor 23 november 1399 op hoge leeftijd.⁹⁴

Uit dit huwelijk:

1. **Philips van Polanen**, werd 27 december 1375 beleend met Polanen en Capelle, vermeld als ridder na 1378, baljuw van Schieland 1381 en hoogheerraad van Rijnland 20 nov. 1391.
Op 12 november 1393 werd hij, met 3 1 andere Hoeken, verbannen wegens de moord op de hofdame Aleida van Poelgeest, de gunsteling van de oude Albrecht van Beieren. Eerst op 12 april 1396 is hij weer in genade aangenomen en in zijn waardigheden hersteld. Op 3 mei 1398 werd hij door hertog Albrecht opgeroepen om hem met 15 man te komen dienen in de oorlog in Friesland. Op 23 nov. 1399 werd hij beleend met de hofstad van der Made, in febr. 1401 werd hij rentmeester van Voorne. Hij stierf in 1401, voor 30 november. Hij huwde Maria van Diest, die op 23 nov. 1399 werd getocht aan de tienden te Alfien en Boskoop en aan de hofsteden in de Lier met de 62 morgen.⁹⁵
2. **Elisabeth (Lijsbeth) van Polanen**, beleend met de goederen van haar overleden broeder op 6 oktober 1402. Zij erfde van haar broer o.a. het kasteel te Polanen en werd 10 juni 1404 beleend met het huis, de hofstad, de boomgaard, 24 viertel land, de tienden en de ambachtshoofdelijkheid te Capelle aan

Gerrit van **Polanen**, Gerrit de **Monic** en Willem van Slingeland het doden van Willem Boirt in de volgende bewoordingen: ”ende nemense tot **onsen** zoenen, **ende** vrienſcap, van alsulker misdaet, als si hadden an Willem Borts doet, **ende** gheven him onse land weder vrijelic in te **wesen**, **ende** hoir goed aen te tasten, **ende** te ghebruken, als zijt vinden **ende** hoir was, eer Willem Boirt voirscreven doet gheslegghen wort. **Ende** onbieden, **ende** bevelen allen **onsen** Baliuwen, ende Rechters, dat si se veijlich laten varen in **onsen** landen, **ende** hoir goed rustelike late ghebruken, so waert ghelegghen is”¹⁰⁹. Op 6 augustus 1367 wordt hij genoemd onder de hoogheemraden van **Woerden**.¹¹⁰ Hij moet overleden zijn op 3 mei 1380.¹¹¹ Hij huwde tussen 1350 en 1359 Lutgaert van de Wulvenhorst, overleden 9 dec. 1411, dochter van Ernst v.d. Horst, heer van Wulvenhorst en Margriet v. Zuylen (zij was eerder gehuwd met Hendrik de Rover v. Montfoort, heer van Heulestein, gesneuveld bij Warns 26 sep. 1345, zoon van Roelof v.M. en Ada v. Bentheim).

Uit dit huwelijk:

1. **Jan van Polanen** heer Gerritszoon, beleend op donderdag na Sint **Mauritiusdach** (27 sep.) 1380 met het goed “op ten Nuweveen” en een tiende in Maelstede, zoals zijn vader het hield¹¹², hij werd 3 sep. 1385 beleend met een rente van 50 oude schilden jaarlijks te heffen uit de renten van **Noordholland** en tochtte in 1393 zijn vrouw joncfr. Alide van Herlaer, dochter van de heer van Poederoyen, aan deze **goederen**.¹¹³ Hij was nog in leven op 13 dec. 1399 en stierf omtrent 1400 (op 3 juni) **kinderloos**.¹¹⁴

Bastaarden:“““

- a. **Rembrand**, bastaard van Jan van **Polanen**, beleend 1417-1423 met 60 morgen land in Monſter, zoals gehouden van Willem v. **Polanen**. Hij tochtte zijn vrouw Geertruida op de mindere helft op 10 maart 1423.
- b. **Simon**, bastaard van Jan van **Polanen**, beleend in 1417 met 11 morgenland in Monſter, genaamd Meeus Nagel’s woning. Hij vertoefde in 1422 in het buitenland.

Opmerking: Een kleinzoon van de bastaard Simon was wellicht Simon **Janszoon** van **Polanen**, advocaat voor het Hof van Holland, afgebeeld met zijn 6 vrouwen en 33 kinderen door Moes in zijn Iconographia **Batava**. Het paneel, 90 bij 110 cm², is in het bezit van de graaf van Limburg Stirum en bevindt zich op het huis Offem te Noordwijk.

Volgens het onderschrift op dit paneel stierf de advocaat Simon **Janszoon** van **Polanen** op 7 juli 1503 en huwde hij:

1. Lijsbet Gijsbert Dircksdr, gest. 23 aug. 1480;
- II. Lijsbet Willem Woutersdr, gest. 13 aug. 1483;
- III. Johanna **Hendrick** v. Reeckdr, gest. 24 dec. 1491;
- IV. Helena Rutgers bastaarddr. van Boetzelaer, gest. 19 mei 1493;
- V. Agnes Huybertsdr van der Meer, gest. 20 okt. 1499;
- VI. Lijsbet Davids van Vlierdensdr, gest. 23 aug. 1553, (te) Antwerpen begraven.

In “Het geslacht v.d. Boetzelaer”, uitgave 1969, wordt opgemerkt dat

20. te Monster 10 morghen **lands**, die men heyt Waelland
21. in Maeslant een corentiende **ende** een smaltiende
22. een thyendeken bi Delf
23. die corentiende, **ende** smalthiend op Heren Willemsveen
24. die **erfhuren** van den venen
25. te **Rijswijc** den thijs, omtrent 15 pond Hollants
26. wt twee **scoten** omtrent 8 pond hollants
27. 't gherecht van Leckerkerk met den Zootbroec met thienden, **uter** Graeflicheyt rorende
28. 't gherecht in Krimpen op die Ysel metten tienden, daer toe behorende
29. dat **ambocht** van Bercoude, **ende** van den Achtenbroec metten thyenden, daer toe behorende, boven dat Gherit Snoey daer in heeft
30. 't gherechte van Nuwelec metten thyenden, daer toe behoerende
31. 't gherechte van Ghibeland, van Brandwijc, **ende** van Blaskensgrave metten thyenden, **daer** toe behoerende
32. de veerstedes in Leckerland
33. dat **ambocht** van Streefland metten thyenden, daertoe behoerende, hout men van den Here **Arkel**
34. wt der tolle tot Ammers, die **Florens** van Uijtfaes waren, **ende** een Rentmeester van **Zuuthol**lant uytrectt op Kersavond 18 pond Hollants
35. **uyt** der tolle tot Ammers, die der Vrouwen van Molenaarbe waren 25 pond Hollants
36. uyt die tolle tot Nyemensvrient, die Jans van Brandenborch waren 25 pond Hollants
37. die Ambachten van **Almond**, Dubbelmond **ende** Twintichoeven met den wilderden, **ende** moer, op **streckende** an die palen van Brabant **ende** met tienden, moelnen, veren, viskerijen, voghelijen, gruyten, sermentijen al, daer toe behoerende
38. dat **gherichte** van Waspyc
39. sijn aendeel van den **gherichte** van Stanthasen
40. dat gheerland in Driemilen, dat es 27 morghen
41. twaalf hoeven moers, **ende** wilderde, luttel min of meer, met allen thyenden, met allen rechten, met allen vervallen, **ende** **oerbaar**, die daer op **comen mochte**, liggende van Stevens **ambocht** Zootwaert tot Tilborch waert, Oestwaert tote Loenwaert, so verre alst Graefscip gaet ten erleen
42. van den grave v. **B(e)loys** den thyns v. Tyselinswaerde
43. dat eland geld tote Almsvoet
44. dat eland tot Monsterkerk. Dit **soude** jaerlix renten omtrent 500 pond Hollands
45. noch van den Grave van **B(e)loys** die hofstat, daer 't huys ter Capellen op **plach** te **staen**, **ende** twe thyenden, **ende** land, daer bi ghelegen, dat hout Here Philips v. **Polanen** voert van den Here van der **Lecke**.

Op 25 maart 1381 vergunde hertogin Johanna heer Jan 111 van **Polanen** en zijn broeder heer **Henric** om op reeën te jagen in het land van Hoogstraten. Als raadsheer van de ruwaard hing hij 17 sep. 1385 zijn zegel aan een charter waarin uitspraak werd gedaan over de misdaden, die de poorters van Dordrecht bedreven hadden. Op 8 maart 1388 verpandde hertogin Johanna van Brabant (kinderloos en sedert 5 jaar weduwe) hem haar rechten op Groot- en Klein-Zundert, de **Hage**, Sprundel en Yspen (= **Nispen**), behoudens het recht om bede te zetten, voor 1000 franken. Nadat de ruwaard graaf van Holland was geworden werd Jan 111 door hem, op 13 mei 1390 in het bezit van zijn lenen bevestigd. Op 19 juli 1394 benoemde hij nog een koster te **Steenbergen**.¹⁴⁵ Hij overleed 11 augustus 1394 en werd begraven in de O.L.V. Kerk te Breda, waar aan de oostzijde van de Princekapel zijn grafombe nog te vinden is.¹⁴⁶ Hij huwde voor 30 juli 1382 Odilia van Salm, dochter van Johan 11 graaf van

Salm → 120

- ren van Oosterhout (dochter).¹⁴⁰
4. **Katharina** (dochter van Katharina Jansdr. v.d. Aelst) vermeld 26 maart 1379 en 15 juli 1383, stierf 23 nov. 1433, huwde:
 1. Peter die Bonte, vermeld 15 juli 1383;
 2. Jan v. Wilsdorp, gest. na 23 nov. 1433.¹⁴¹
 5. **Beatrix** (dochter van **Beatrijs** Willem Kentincsd.) vermeld op 15 juli 1383.¹⁴²
 6. **Lijsbet**, beleend met 9 morgen land op Ganswijck te Emmikhoven, vermeld 31 oktober 1386, huwde Jan van Emmikhoven die voor 30 juni 1409 stierf.¹⁴³
 7. **Gijsbrecht** (zoon van Kerstijne Willem Woutersdr.).

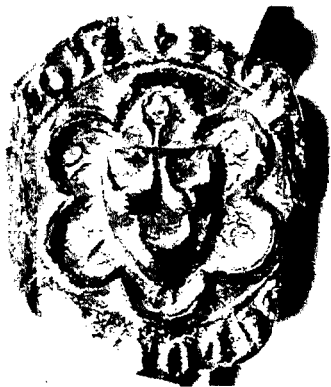
VII A. **Jan III van Polanen** vermeld sedert 11 feb. 1360, werd op 3 januari 1362 door **Zweder** van Abcoude met het hoog en laag gerecht van de Niervaert beleend. Daarover ontstonden moeilijkheden, tenslotte werd op 24 januari 1364 door Diederic heer van Hoorne en Altena en Diederic v. Hoorne heer van Perweys en Cranenborgh (als scheidsrechters) beslist dat Jan 111 de Niervaert zou mogen behouden. Hij was ridder op 9 augustus 1371 en werd in de slag bij Baesweiler gevangengenomen. Op 9 november 1374 verklaarden Wenceslaus en Johanna, hertog en hertogin van Brabant, dat stad en land van Breda hun geen bede verschuldigd was, doch alleen als gunstbewijs had bijgedragen in de losprijs voor de hertog en de oudste zoon van heer Jan van der Leck en Breda.¹⁴⁴

Niervaert

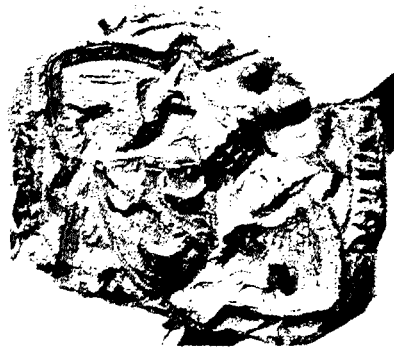
Heer Jan ~~III~~ verdeelde 8 feb. 1379 met zijn broeders de nalatenschap zijns vaders. Op 8 jul 1379 werd hij door de ruwaard **Albrecht** van Beieren beleend met de Hollandse goederen van zijn overleden vader.

In het Charterboek der Graven van Holland van Frans van Mieris (4 delen, uitg. 1753-1756) vinden we de volgende lijst in deel III op blz. 355:

1. Eerst die hofstat, daer dat huys op plach te **staen** tote Heemskerc binnen den wtersten grafen, daer heeft hi op alle gherechte, hoghe **ende** laghe, **ende** ballinge te onthouden
2. die **Ambochten** van Castrichem **ende** van Heemskerc met horen toebehoerten
3. den thijs in Castrichem, **ende** die vrij vroenscout in Castrichem
4. den thijs in Heemskerc **ende** vrije vroenscout
5. in Heemskerc op hoghedorp 14 **viertel** lands
6. in den selven dorpe 71 gheerse
7. den molenwerf, hof, **ende** thuyn
8. in Heemskerc, dat **cleyn** Vrijtgors hout ± 12 gheerse
9. in Heemskerc, dat grote Vrijtgors 28 gheerse, die men heyt 14 made maden in **grofweer**
10. in Heemskerc 45 mad maden
11. twee gheerse achter 't huys op die akermade, die ghecocht waren jeghen Spaerneman
12. dat ambocht van Monster, van **Rijswijc**, van Naeldwijc, **ende** van Heren Willemsveen metten gherechte, daer toebehoerende
13. in Monster **Ambocht** den groeten tiende
14. den polretiende aldaer, die Dircs v. Warmonde was
15. een cleijn corentiendeken, **ende** een smaltiendeken te Monster, die ver Berchs waren
16. die corentiende aldaer, die Bertelmees Doenvoets was
17. te Monster die thyende van Loesduyenredijc
18. te Monster de smaltiende
19. te Monster 10 morghen lands, die Peter **Loonen** waren

*Zegel van Jan I van Polanen 8 juli 1334.
Arch. Nass. Dom. I inv. 688 reg. 247.*

*Zegel van Willem Snickerieme (Willem van
Duivenvoorde) 8 juli 1334.
Arch. Nass. Dom. I inv. 688 reg. 247.*

*Zegel van Willem van Donghen (zoon van
Snickerieme) 25 mei 1344.
Arch. Nass. Dom. I inv. 2 reg. 373.*

*Zegel van Willem van Oosterhout (jongste
zoon van Snickerieme) 17 juni 1354.
Arch. Nass. Dom. I inv. 412 reg. 505.*

*Zegel van Peter van Oosterhout (zoon van
Snickerieme) 17 juni 1354.
Arch. Nass. Dom. I inv. 412 reg. 505.*

*Zegel van Dirk van Oosterhout (zoon van
Snickerieme) 17 april 1370.
Arch. Nass. Dom. I inv. 496 reg. 670.*

Salm en **Philippa** v. Valkenburg.

Zij kreeg van haar vader bij haar huwelijk 4500 gulden terwijl **Albrecht** van Beieren op 13 mei 1390 oorkondde dat Jan 111 van **Polanen** aan Odilia als douarie had gegeven: de Niervaart, Dubbelmonde, **Almonde**, Twintichoeven en Klein **Waspik** benevens zijn heerlijkheid tussen **Leck** en Merwede, geheten Nieuw-Lekkerland (Nuweleckerlant). Op 22 oktober 1394 had zij een geschil met haar zwager Hendrik van der **Leck**, de voogd van haar dochter, die 24 augustus 1395 moest beloven om aan Odilia 700 hollandse' guldens te zullen betalen. In november van dat jaar gaf de bisschop van Utrecht zijn ontevredenheid te kennen omdat Hendrik nog steeds aan Odilia de lijftocht onthield. Op 1 oktober 1400 beloofde Odilia niet te zullen hertrouwen tenzij bepaalde **financiële** regelingen werden getroffen. Zij stierf in **1428**.¹⁴⁸

Uit dit huwelijk:

1. **Johanna van Polanen**, geboren 10 januari 1392, stierf 15 mei 1445, begraven te Breda, erfdochter van de heerlijkheden Breda, de Lek en alle andere bezittingen van haar vader. Zij huwde 1 augustus 1403 Engelbert 1 graaf van Nassau, geboren circa 1370, gest. Breda 3 mei 1442, begraven aldaar, zoon van graaf Jan 1 v. Nassau en Margaretha van der **Marck**. Hij werd student te Keulen in **1369**, was domproost te Munster tot 1399, later raadsheer van de hertog van Brabant, kocht in 1411 Drimmelen en erfde in 1417 o.a. het graafschap Vianden. Hij stichtte in 1426 de universiteit te Leuven.¹⁴⁹

Bastaarden:

2. Jonkvrouwe **Catharina**, vermeld op 1 oktober 1410 (als natuurlijke dochter van wijlen de heer van der Lek en Breda) in de oorkonden van Sint **Cathari**-nadal te **Oosterhout**.¹⁷¹
3. Jan van der **Leck** van Grimhuijsen, volgt VIII A.

VII B. Hendrik van der Leek, heer van Heeswijk, Dinter en Gestel, geboren kort voor 11 feb. 1360, werd 1 mei 1364 door zijn vader beleend met de Bredase goederen van Beatrice van Baylioeel (kleindochter van Zeger van Liedekerke), deelde op 8 februari 1379 met zijn broeders de familiebezittingen en komt op 25 maart 1381 voor als ridder. Hij zegelde 2 november 1383 een verklaring betreffende de grens van het land van Breda en was sedert 1394 voogd van de dochter van zijn oudste broeder, Johanna van Polanen, vrouwe van Breda.¹⁵⁰ In deze hoedanigheid werd hij 31 maart 1395 door Albrecht van Beieren beleend en kreeg hij op 31 maart 1398 van deken en kapittel van Oudmunster in erfpacht de visserij in de Lek, nabij Streeflant. Op 3 mei 1398 werd hij door hertog Albrecht opgeroepen om hem met 100 man te dienen in de Friese oorlog en in 1401 moest hij deze vorst naar Stavoren¹⁵¹ vergezellen. Samen met de heer van Bergen op Zoom, zijn zwager, gaf hij op 8 april 1402 aan enige Lombarden uit Asil verlot om in Steenberghe te wonen en handel te drijven, terwijl hij op 23 juni d.a.v. een der 5 raadsheren van Albrecht was. In verband met het huwelijk van zijn pupil Johanna verklaarde hij geen enkel recht te hebben

¹⁵⁰) Drossaers I reg. 586, 630, 731, 749, 760, 828-831.

¹⁵¹) Idem reg. 837 en 861; v. Mieris III, 673; Obreen, 189.

¹⁵²) Drossaers I reg. 890; v. Mieris III, 765; Drossaers I reg. 901, 908, 911 en 912.

¹⁵³) v. Mieris IV, 20; v. Schilfgaarde, Archief Huis Bergh reg. 259 en 260; Drossaers II reg. 1029; v. Mieris IV 384, 494 (= Drossaers I reg. 1074) en 526.

¹⁵⁴) Drossaers I reg. 1125; Obreen, blz. 189.

¹⁵⁵) Drossaers I reg. 1239. Het testament van Philips bastaard van der Leek is afgedrukt in het door A. Erens, archivaris van de abdij Tongerlo, samengestelde Oorkondenboek van Sint Catharinadal. Was er verschil in jaartijl?

¹⁵⁶) Obreen, pag. 189, 192 en 193; Taxandria 1915, p. 9.

^{156a}) Hollandse Leenkamer 62 fol. 108.

^{156b}) De 2 zonen van Elsebeen kwamen 3 maart 1460 tot overeenstemming i.v.m. de goederen van hun moeder en haar zuster Johanna, die blijkbaar zelf geen afstammelingen had (Arch. Huis Bergh reg. 802).

↑
120

121 ↓
op de bucht van Oosterhout (30 juni 1403), zegelde hij met de oude hertogin Johanna van Brabant de huwelijkse voorwaarden (6 maart 1404), beloofden hij en zijn broeders Dirk en Otto om graaf Engelbert bijstand te verlenen en deed hij afstand van zijn aanspraken op Breda (resp. 22 en 23 maart d.a.v.)¹⁵² Door graaf Willem VI werd hij 15 juli 1405 opgeroepen voor de Arkelse oorlog, terwijl hij in oktober 1409 twee maal wordt genoemd als scheidsrechter i.v.m. geschillen om de heerlijkheid Haps en met Floris v. Borselen heer van Sint-Maartensdijk op 8 mei 1415 uitspraak deed in een geschil tussen graaf Willem VI en hertog Anton van Brabant over de gorzen tussen Tholen en Steenberghe. Voorts was heer Hendrik een der edelen die op 15 augustus 1416 beloofden om Jacoba v. Beieren na de dood van Willem VI (die overigens pas op 31 mei 1417 stierf) te zullen huldigen en trad hij 26 augustus 1418 en ook 13 februari 1419 bij het Verdrag van Woudrichem op als raadshere van Jacoba en Jan IV van Brabant.¹⁵³ Door de broeder van Jan IV, Philips van St. Pol, die als ruwaard van Brabant optrad, werden o.a. Engelbert v. Nassau en Hendrik v.d. Leek op 13 maart 1421 als zegglieden aangewezen; in 1424 was Hendrik hofmeester van hertog Jan IV.¹⁵⁴ Hij werd op 29 dec., 1428 door zijn halfbroer Philips de bastaard benoemd tot executeur van zijn testament en stierf voor 4 juli 1429.¹⁵⁵

Hij huwde:

1. Jeanne de Clistelles;
2. Adelaide vrouwe van Stalle, Rivière en Rodingen, weduwe van Morel Rixensart.¹⁵⁶

Uit het eerste huwelijk:

1. Johanna van der Leek, vrouwe van Heeswijk, Dinter, Asten en Gestel, werd op 10 oktober 1429 beleend^{156a} met 100 schulden per jaar uit de tol van Woudrichem, zegelde nog op 3 maart 1460 en stierf voor 5 oktober 1472, huwde Jan van Cuyck, heer van Hoogstraten, zoon van Hendrik v. C. en Gertrud v. Asten, gest. 15 juni 1442, begr. te Corsendonk bij Tilburg.
2. Elsebeen van der Leek, overleden in 1484, huwde in 1449 Eustache III de Bousies, ridder, heer van Vertaing, Rommerres, Felni en Heriammont, zoon van Eustache II en Agnies de Bieme, gest. 1464, begraven te Felny.^{156b}

Folpert 1087

Folpert 1167

Gilles 1200Gijsbert 1204

Folpert x 1219 1) Olhilda van Smithuizen † 1233
1219-1247 1236 2) Margaretha van Cuyck

Hendrik I x N.N.
1243-1268

Hendrik II x 1271 Jutte van Borselen
1271-1297

Pieter † 1339
x N.N.

Hendrik III
1321-1342
x 1) Margaretha
Uten Goye † 1331
2) Margaretha
van Hoorne

Jutte
x Hubert van
Culemborg
† 1347

Gijsbert 1309

Maria † 1307

x Dirk van Brederode † 1348

Catharina x 1322/23 Jan I van
Davenportoorde, heer
van Polanen † 1342

Filips III v Davenportoorde

→ broer: Willem v Davenportoorde

1330-1375

1311-1412

Jan II † 1378

x 1) 1348 Oda van
Hoorne † 1353

Jan III
† 1393

x Odilia van
Salm † 1428

Johanna
1392-1445

x 1404 Engelbert I van Nassau
1380-1442

N. van Lommel-- x --
Jan † 1506

x 1470 Adriana
van Haastrecht

Hendrik † 1517

x Catharina
van de Mer-
wede

Paulus † 1547

x Margaretha
van Liere

Barbara † 1581

x Cornelis van
Mechelen

Margaretha † 1662

Jan IV
1410-1475

Engelbert II
1451-1504

x Cymburg van
Baden

Jan V 1455-1516
x 1482 Elisabeth
van Hessen

Hendrik III
1483-1538

x 1515 Claudia
van Chalon † 1521

René van Chalon
prins van Oranje
1518-1544

x Anna van Lotha-
ringen

Dirk 1342-1399

x 1347 Elburch
van Asperen

Otto
heer
v Bergh
† 1428

Gerrit

x Lutgard van
Wulvenhorst

Alfaer
Jan

POLANEN

NASSAU

ORANJE

Willem † 1627

x 1627 Anna
van der Noot

Lodewijk † 1665

x 1630 Isabella
van Hornes

nakomelingen
zie bijlage II

Maurits
1567-1625

Emilia
1569-1629

x 1597 Emanuel
prins van Portugal

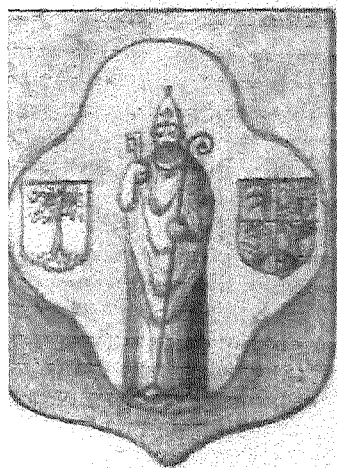
nakomelingen

zie inv.nr. 261

N.B. De in de inventaris vermelde heren van de Lek
zijn vet gedrukt. De data in de eerste tien
generaties zijn die van de vermelding.

VAN DE LEK

Het Wapen der gemeente Schijndel.

N° 1582.

N° 1583.

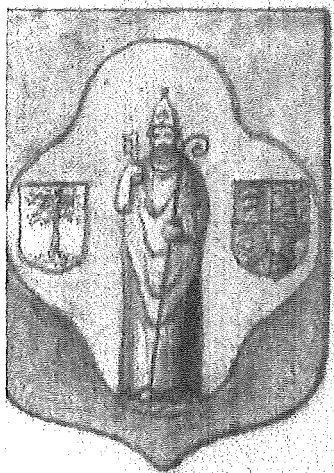
N° 1586.

4.7a Sint Servatius zoals afgebeeld in diverse oude Schijndelse schependomszegels en gemeentewapens, die rond 1890 werden getekend door P.A. Verhagen [PAS].

kwamen gedeeltelijk vanuit de bevolking zelf. Gedurende eeuwen werden nl. via testamenten schenkingen gedaan aan de kerk(meesters). In de 15de eeuw sprak men naast kerkfabriek of kerkgebouw, van kerkmeesters of 'fabrieksmeesters' die de zorg hadden voor alles wat het kerkgebouw aanging en zij regelden dan ook het economisch beheer. In de oude Bossche akten komen we enkele kerkmeesters met naam en toenaam tegen zoals: Jan van Houthem en Jan Peterssoen van der Eerde,¹⁴ Pauwels Pauwels van Ghael,¹⁵ Daniel Engbert Danielssoen en Reyner Reynerussoen die Brouwer.¹⁶ Om dit ten overstaan van de geloofsgemeenschap in het openbaar te belijden legden ze de kerkmeesterseed af. Een dergelijke eedsformule is bewaard gebleven en deed vermoedelijk eeuwen dienst. Inhoudelijk werd hij misschien wel aangepast, maar in essentie kwam het neer op de zorg voor betrouwbaar economisch beheer en een deugdelijke administratie daarvan in de vorm van kerkmeestersrekeningen. De formule was de volgende: 'Wij beloove en

sweere dat wij de kercke en haere goederen getropregtelijck naer onse beste kennisse en wetensconcientie, ten meesten profijte van de kercke, treeren ende gaede slaen, ingevolge de ordonnamment van Haer Hoog Mogende Heeren Staeten dato 17 meert 1700 gearresteerd ende naer verloop jaeren, ten simpele vermaene, te doen wettige rekeninge ... soo waerlijck helpe ons Godt Almlegaten die men kreeg werden rechtstreeks aan reparaties aan het gebouw, of verfraaiing en orzaamheden aan het hoofdaltaar of andere objecten kerkinterieur. Soms betreft het ook cijzen of rijen, die als inkomstenbron gelden. Naast financiën vanuit de lokale bevolking zijn er natuurlijk ook gedaan door de beide kapittels en de pastoorstatorische voorbeelden zijn illustratief voor de toegelovige parochianen, die in hun testamenten ten aan de kerk opnamen, hetgeen in allerlei b uitdrukkingen is overgeleverd. In een serie 15c menten worden giften gedaan ten behoeve van

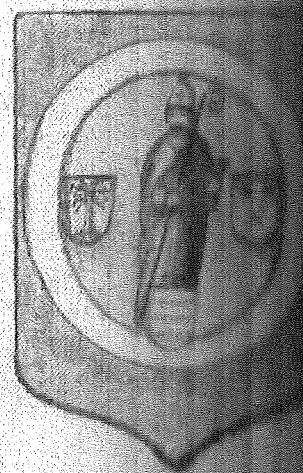
Het Wapen der gemeente Schijndel.

N° 5382.

N° 5859.

N° 5859.

4.7a Sint Servatius zoals afgebeeld in diverse oude Schijndelse schependomszegels en gemeentewapens, die rond 1890 werden getekend door P.A. Verhagen [PAS].

kwamen gedeeltelijk vanuit de bevolking zelf. Gedurende eeuwen werden nl. via testamenten schenkingen gedaan aan de kerk(meesters). In de 15de eeuw sprak men naast kerkfabriek of kerkgebouw, van kerkmeesters of 'fabrieksmeesters' die de zorg hadden voor alles wat het kerkgebouw aanging en zij regelden

sweere dat wij de kercke en haere goederen penning opregtelijck naer onse beste kennisse en wetten beconcientie, ten meesten profijte van de kercke, onderreeren ende gaede slaen, ingevolge de ordonantien van officier ende scheepenen alhier anno 1685 ende 1700 ment van Haer Hoog Mogende Heeren Staten van Hollandt dato 17 maart 1700 gearresteerd ende naer verloop van jaeren, ten simpele vermaene, te doen wettige rekeninge ... soo waerlijck helpe ons Gode ...

coll. Melssen
Godshuizen

INV./CAT.NR.

FOTONEGATIEF
PLAATS EN NR.

AFGIETSEL
PLAATS EN NR.

DATUM: 1493 februari 14

ZEGEL VAN
schepenen van Schijndel

FUNCTIE

RANDSCHRIFT
S SCABINATVS

ZEGELCLAUSULE

VOORSTELLING
H.Servatius met twee wapenschilden

MATERIAAL w	KLEUR	VORM r	MAAT	STAAT zb	BEVESTIGING	CONTRAZEGE -

BEWAARPLAATS

ARCHIEF/COLLECTIE

INV./CAT.NR.

FOTONEGATIEF
PLAATS EN NR.

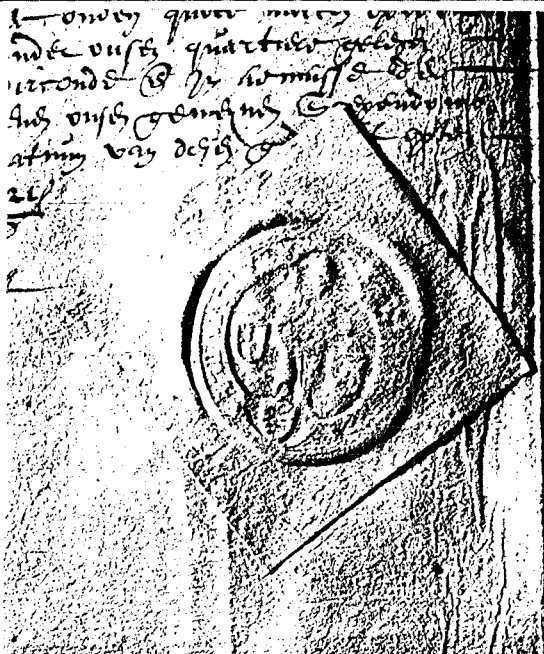
AFGIETSEL
PLAATS EN NR.

coll. Melssen
ex KAP 240m

DATUM: 1621

ZEGEL VAN
schepenen van Schijndel

FUNCTIE

RANDSCHRIFT
SERVATIVS

ZEGELCLAUSULE

VOORSTELLING
H.Servatius met drie wapenschilden

MATERIAAL pw	KLEUR w	VORM r	MAAT	STAAT gp	BEVESTIGING op	CONTRAZEGE -

Wij Juliana, bij de gratie Gods,
Koningin der Nederlanden,
Prinses van Oranje-Nassau, enz, enz, enz.

14 april 1958.

No. 30

Op de voordracht van Onze Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie,

van 2 april 1958, no. 23243 Directie Binnenlands Bestuur, Afdeling Bestuurszaken, Bureau Kabinetszaken;

Gezien het verzoek van het gemeentebestuur van Schijndel van 14 september 1957, no. 18073, tot het verlenen van een nieuw wapen;

Gelet op het besluit van de Soevereine Vorst van 24 december 1814, no. 32, en het Koninklijk besluit van 23 april 1919, Stb. no. 181;

De Hoge Raad van Adel gehoord;

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN:

met intrekking van het besluit van de Hoge Raad van Adel dd. 28 september 1819, aan de gemeente Schijndel een wapen te verlenen, waarvan de beschrijving luidt als volgt:

"Gedeeld:

I Doorsneden: a In goud drie wassenaars van sabel, geplaatst 2 en 1; b In zilver een jonge eikeboom van sinopel.

II In azuur het beeld van St. Servatius, houdende in de rechterhand een kromstaf, en in de linkerhand een sleutel, alles van goud.

Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen".

Onze voornoemde Minister is belast met de uitvoering van dit besluit.

Soestdijk, 14 april 1958

(get.) J U L I A N A

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN,
BEZITSVORMING EN PUBLIEKRECHTELIJKE
BEDRIJFSORGANISATIE,

(get.) STRUYCKEN

Overeenkomstig het oorspronkelijke
DE SECRETARIS-GENERAAL VAN HET
MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN,
BEZITSVORMING EN PUBLIEKRECHTELIJKE
BEDRIJFSORGANISATIE

Schündel

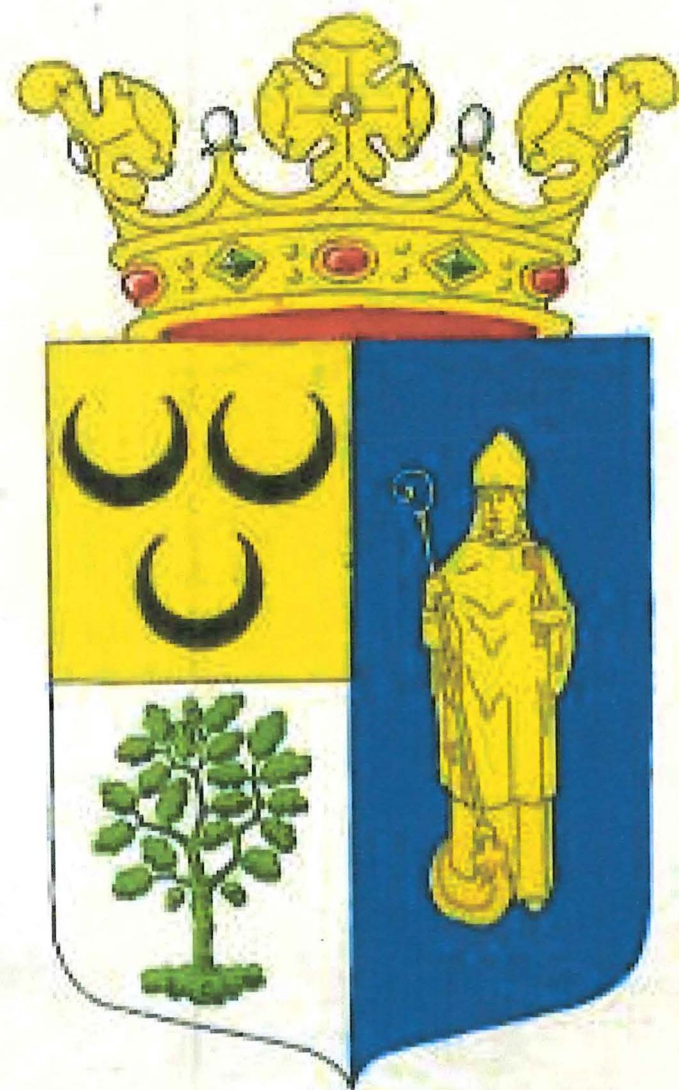
Gedeeld:

I Doorsneden: a. In goud drie was-
senaars van sabel, geplaatst 2 en 1;

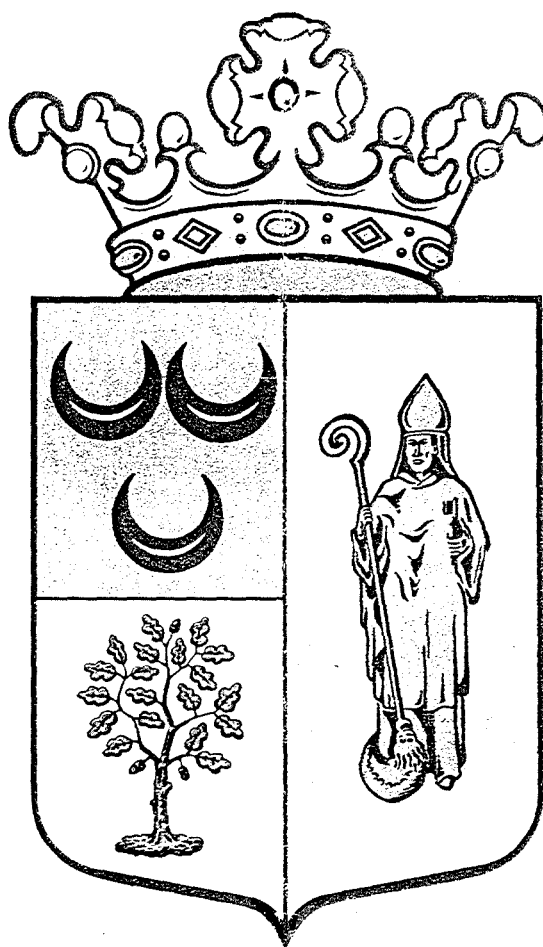
b. In zilver een jonge eikeboom
van sinopel.

II In azuur het beeld van St Serva-
tius, houdende in de rechterhand
een kromstaf, en in de linker-
hand een sleutel, alles van goud.

Het schild gedekt met een gouden kroon
van drie bladeren en twee paarden.

7

Schijndel

HET GEMEENTEWAPEN

Het wapen werd verleend bij Koninklijk Besluit van 14 april 1958, nr. 30.

Omschrijving van het wapen:

Gedeeld:

I. doorsneden:

- a. in goud drie wassenaars van sabel (zwart) geplaatst 2 en 1;
- b. in zilver een jonge eikeboom van sinopel (groen).

II. in azuur (blauw) het beeld van St. Servatius, houdende in de rechterhand een kromstaf en in de linkerhand een sleutel, alles van goud.

Kleuren:

De eivormige afbeeldingen in de kroonvoet zijn rood; de ruitvormige zijn groen.

De inkijs in de kroonvoet (ruimte tussen die voet en het schild) is rood.

De parels tussen en op de kroonbladeren behoren in zilver te worden weergegeven.

Toelichting op de Wapenstukken

Heraldische rechterhelft.

a. Bovengedeelte:

Drie wassenaars. Het wapen van de familie Van der Leck, die de Heerlijkheid van Schijndel het eerste bezeten heeft en wel tijdens de jaren 1398 tot 1470.

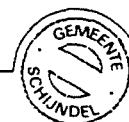
b. Ondergedeelte:

De eik is het eigenlijke wapen van het burgerlijk gezag van Schijndel. (De naam Schijndel – oudtijds geschreven Skinle – zou zijn samengesteld uit de wortelwoorden Skin en Lo. Skin zou schors en Lo zou bos betekenen: derhalve Schorsbos). Deze boom stond reeds in 1382 in het schependomszegel, toen heraldisch rechts.

Heraldische linkerhelft

De H. Servatius, die vanaf de vroegste tijden de beschermheilige van Schijndel is en steeds in het schependomszegel heeft gestaan.

In het wapen zijn dus verenigd: De heerlijkheid, het burgerlijk gezag en het kerkelijk gezag van Schijndel.

DE GEMEENTEVLAG

Op 8 april 1960 besloot de gemeenteraad van Schijndel: 'De vlag, welke de gemeente Schijndel als gemeentevlag zal voeren, vast te stellen als volgt:

rechthoekig, bestaande uit drie evenwijdige, horizontale banen van gelijke hoogte in de kleuren, gerekend van boven naar beneden: groen, geel, zwart'.

De Hoge Raad van Adel stemde in met deze samenstelling.

De kleuren van de vlag zijn ontleend aan de voornaamste stukken uit het gemeentewapen.

De groene kleur is afgeleid van de gebladerde eik, die heraldisch rechts in het benedengedeelte van het gemeentewapen staat. De eik geldt al meer dan zeshonderd jaar als rechtssymbool voor de gemeente Schijndel.

De kleuren geel en zwart zijn ontleend aan het wapen van de familie Van der Leck, dat in de heraldische rechterbovenhelft van het gemeentewapen staat (drie zwarte wassenaars op een gouden veld). Twee leden van deze familie bezaten de Heerlijkheid van Schijndel gedurende de jaren 1398-1470. Dit wapen is in 1958 in het gemeentewapen opgenomen.

LEZING BIJ DE HEEMKUNDEVERENIGING

Heraldiek en Gemeentewapens

Illustratie gemeentewapen.

Heraldiek is een onderdeel van de geschiedeniswetenschap dat zich bezighoudt met onderscheidingstekens die bekend zijn als stads-, familie- en andere wapens. Heraldiek bestond al in de grijze Oudheid.

Toen al kozen sommige families een bepaald embleem dat zij als het hunne beschouwden. Het was vooral ten tijde van de Kruistochten dat de verschillende families in zwang kwamen ter onderscheiding van de velen uit allerlei landen die gezamenlijk optrokken om het Heilige Land te bevrijden. Vorsten verleenden hun vazallen wapens, gewoonlijk gebaseerd op hun eigen wapens. Steden in opkomst ontvingen of kozen een wapen en geleidelijk ontstond een hele wapentaal met vaste regels en betekenissen voor de verschillende onderdelen.

Over dit onderwerp houdt W.A. van Ham op dinsdag 26 februari een lezing voor de Schijndelse heemkring in zaal Peer Wouters.

Aanvang 20.00 uur. Voor leden van de

kring en hun introducés is de entree gratis. Voor andere belangstellenden is die f.5.-.

Het wapen van Schijndel

Van Ham is gemeentearchivaris te Bergen op Zoom. Hij is een autoriteit op het terrein van de heraldiek, met name de gemeentewapens.

In de gemeentegids van Schijndel staat het een en ander over ons wapen dat verleend werd op 14 april 1958.

De omschrijving is als volgt:

Gedeeld: I-Doorsneden: a- in goud drie wassenaars van sabel (zwart), geplaatst 2 en 1.

b- in zilver een jonge eikeboom van sinopel (groen).II-In azuur (blauw) het beeld van Sint Servatius, houdend in de rechterhand de kromstaf en in de linkerhand een sleutel, alles in goud.

De kleuren:

De eivormige afbeeldingen in de kroonvoet zijn rood; de ruitvormige zijn groen. De inkijs in de kroonvoet (ruimte tussen voet en schild) is rood.

De parels tussen en op de kroonbladeren behoren in zilver te worden weergegeven. De toelichting op de Wapenstukken luidt: Heraldische rechterhelft.

a) bovengedeelte: drie wassenaars: het wapen van de familie Van der Leck, die de heerlijkheid van Schijndel het eerst bezeten heeft en wel van 1398 tot 1470.

b) ondergedeelte: de eik is het eigenlijke wapen van het burgerlijk gezag van Schijndel (de naam Schijndel - oudtijds geschreven Skinle- zou zijn samengesteld uit de wortelwoorden 'skin' en 'lo' zou bos betekenen: derhalve Schorsbos). Deze boom stond reeds in 1382 in het schependomszegel, toen heraldisch rechts.

Heraldische linkerhelft.

De H. Servatius, die vanaf de vroegste tijden de beschermheilige van Schijndel is en steeds in het schependomszegel heeft gestaan.

In het wapen van Schijndel zijn dus verenigd: de heerlijkheid, het burgerlijk gezag en het kerkelijk gezag van Schijndel.

Schijndels weekblad 14-02-1991